

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Foreign Direct Investment and Corruption Patterns Evidence from Greece»

ΚΥΡΟΥΔΗ ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ

Αθήνα, 2022

Τριμελής επιτροπή,

Σιουρούνης Γρηγόριος, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (επιβλέπων)

Λώλος Σαράντης, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Παλάσκας Θεοδόσιος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Νικολέττα Κυρούδη, 2022

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή, για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Στην πολύτιμη φίλη μου Μπόρα Μαρία – Ελισσάβετ
& στην αγαπημένη μου μητέρα, τον άγρυπνο φρουρό της μόρφωσής μου

Συντομογραφίες

ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

ΤΙ: Οργανισμός Διεθνούς Διαφάνειας

ΔΗΕΕΑ: Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη

CPI: Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς

ΑΞΕ: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

ΟΟΣΑ : Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΟΝΕ: Οικονομική Νομισματική Ένωση

ΚΑΕ: Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες.....	4
Περίληψη.....	7
Abstract	8
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο Πρώτο.....	12
1. Ορισμοί.....	12
1.1. ΑΞΕ.....	12
1.2. Διαφθορά.....	14
2. Κατηγορίες	15
2.1. ΑΞΕ.....	15
2.2. Διαφθορά.....	17
3. Θεωρητικό πλαίσιο ΑΞΕ & διαφθοράς.....	19
4. Παράγοντες	20
4.1. ΑΞΕ.....	20
4.2 Διαφθορά.....	27
5. Παραδείγματα στην Ελλάδα	29
5.1. Εισερχόμενων – Εξερχόμενων ΑΞΕ.....	29
5.2. Διαφθορά.....	30
Κεφάλαιο δεύτερο	33
6. Διαγραμματική Ανάλυση.....	33
6.1. Μεθοδολογία : Time series data.....	33
6.2. Εισερχόμενες/Εξερχόμενες ΑΞΕ (% ΑΕΠ) 1990 – 2020.....	33
6.3. Εισερχόμενες - Εξερχόμενες ΑΞΕ κατοίκων Ελλάδος ανά κλάδο δραστηριότητας 2002 – 2020.....	38
6.4. Εισερχόμενες ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης - Εξερχόμενες ΑΞΕ ανά χώρα προορισμού 2002 – 2020.....	43
6.5. Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς «CPI» στην Ελλάδα 2012 – 2020.....	45
Κεφάλαιο τρίτο.....	46
Συμπεράσματα.....	46
Πηγές – Βιβλιογραφία.....	48
Παράρτημα.....	57

Πίνακας Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Καθαρές εισερχόμενες-εξερχόμενες ΑΞΕ (% ΑΕΠ) 1990 - 2020	34
Διάγραμμα 2: Εισερχόμενες ΑΞΕ ανά κλάδο δραστηριότητας 2002 – 2020	41
Διάγραμμα 3: Εξερχόμενες ΑΞΕ ανά κλάδο δραστηριότητας 2002 – 2020	42
Διάγραμμα 4: Εισερχόμενες ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης 2002 – 2020	43
Διάγραμμα 5: Εξερχόμενες ΑΞΕ ανά χώρα προορισμού 2002 – 2020	44
Διάγραμμα 6: Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς «CPI» 2012 – 2020	46

Περίληψη

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις συμβάλλουν θετικά στην ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας. Η παρούσα μελέτη αποτελεί ένα κράμα ανασκόπησης της πιο πρόσφατης βιβλιογραφίας και διαγραμματικής επαγωγικής και περιγραφικής ανάλυσης εξετάζοντας τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα, για τις άμεσες ξένες επενδύσεις, προκειμένου να δοθεί μια σφαιρική εικόνα της οικονομικής πραγματικότητας όσο αφορά στις άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα .

Ειδικότερα, στην εισαγωγή θα πραγματοποιηθεί μια ιστορική αναδρομή της ελληνικής οικονομίας από το 1990-2022, παραθέτοντας τα σημαντικότερα οικονομικά γεγονότα της εποχής. Στο πρώτο κεφάλαιο, θα παρουσιαστεί μια θεωρητική προσέγγιση του εννοιολογικού πλαισίου των άμεσων ξένων επενδύσεων και της διαφθοράς, για τα οποία χρησιμοποιήθηκαν κυρίως δημοσιευμένα ξενόγλωσσα άρθρα σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά, καθώς και επίσημες ιστοσελίδες διεθνών και ελληνικών οργανισμών. Θα τεθούν οι ορισμοί των άμεσων ξένων επενδύσεων και της διαφθοράς, οι κατηγορίες αυτών, το θεωρητικό πλαίσιο, οι παράγοντες που τις επηρεάζουν και θα παρατεθούν κάποια παραδείγματα άμεσων ξένων επενδύσεων και διαφθοράς στην Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο, αρχικά θα παρουσιαστούν επαγωγικά οι καμπύλες των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ από το 1960 έως και το 2020 σε συνάρτηση με το ΑΕΠ της χώρας, χρησιμοποιώντας στοιχεία από την βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας. Ακολούθως, θα παρουσιαστούν διαγραμματικά οι εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ, ανά χώρα και ανά κλάδο, από το 2002 έως και το 2020, χρησιμοποιώντας στοιχεία από την Τράπεζα της Ελλάδος. Τελικά, θα γίνει προσπάθεια περιγραφής της πορείας του Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς «CPI» για την Ελλάδα, από το 2012 έως και το 2020. Στο τρίτο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα αυτής της εργασίας.

Λέξεις - κλειδιά

Εισροές / εκροές άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα, κίνητρα για άμεσες ξένες επενδύσεις, μοτίβα άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα, διαφθορά

Abstract

Foreign direct investment contributes positively to the development of a country's economy. The present study is an alloy review of the latest literature and diagrammatic inductive and descriptive analysis examining the latest available data on foreign direct investment, in order to give a global picture of the economic reality regarding foreign direct investment in Greece.

In particular, in the introduction there will be a historical review of the Greek economy from 1990-2022, citing the most important economic events of the time. In the first chapter, a theoretical approach to the conceptual framework of foreign direct investment and corruption will be presented, for which mainly published foreign language articles in reputable scientific journals, as well as official websites of international and Greek organizations were used. The definitions of foreign direct investment and corruption will be set, their categories, the theoretical framework, the factors that affect them and some examples of foreign direct investment and corruption in Greece will be given. In the second chapter, the inductive curves of incoming and outgoing FDI from 1960 to 2020 in relation to the country's GDP will be presented inductively, using data from the World Bank database. Next, the incoming and outgoing FDI, by country and by sector, from 2002 to 2020, will be presented diagrammatically, using data from the Bank of Greece. Finally, an attempt will be made to describe the course of the Corruption Perceptions Index "CPI" for Greece, from 2012 to 2020. In the third chapter will be presented the conclusions of this work.

Keywords

Inflows / outflows FDI in Greece, Motives for FDI in Greece, Greek patterns in FDI, corruption

Εισαγωγή

Η γενιά του 1990 στην Ελλάδα υπήρξε παρατηρητής πολλών μεγάλων οικονομικών γεγονότων. Στα χρόνια της εφηβείας τους βίωσαν διάφορα σπουδαία οικονομικά γεγονότα. Ξεκινώντας την αναδρομή θα πρέπει να αναφερθεί αρχικά η χρονική περίοδος 2001-2007, ως περίοδος μεγάλης οικονομικής άνθησης (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Το 2001 μετά την επιτυχή σύγκλιση των κριτηρίων¹ της ONE, πραγματοποιείται η είσοδος της χώρας στην Ο.Ν.Ε. (Vlachos & Bitzenis, 2021b) και η φιλοξενία των Ολυμπιακών αγώνων το 2004.

Το 2009 η ελληνική κοινωνία, βίωσε την φτωχοποίηση, τις καθημερινές αυτοκτονίες (Cheliatsidou et al., 2021), τις κατασχέσεις, τις απολύσεις, την έκφραση ακραίων αντιλήψεων και την ανάδυση ακροδεξιών οργανώσεων. Η απόλυτη απογοήτευση της εποχής και η απώλεια κάθε ελπίδας² για επαγγελματική εξέλιξη και αποκατάσταση, οδήγησε μια μεγάλη μερίδα ατόμων της γενιάς αυτής να μετοικήσει στο εξωτερικό. Αυτό συνέβη, προκειμένου να εργαστούν και να αναζητήσουν περισσότερες προοπτικές και οικονομικές απολαβές είτε ως απλοί εργάτες σε εργοστάσια κυρίως της Γερμανίας, είτε ως πτυχιούχοι σε εταιρείες κυρίως της Ολλανδίας και Ελβετίας, οδηγώντας την Χώρα σε μεγαλύτερη ύφεση (φαινόμενο «brain draining») (Reinert et al., 2009), (Tsitouras et al., 2020).

Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, που επήλθε στα τέλη του 2008, άρχισαν σταδιακά να εμφανίζονται και το 2009. Το 2009 η οικονομία της Ελλάδας υποβαθμίζονταν διαρκώς από τους οίκους «Fitch»³, «Moody's και Standard

¹ Η Συνθήκη του Μάαστριχτ κατέγραψε τα μακροοικονομικά εκείνα κριτήρια με τα οποία οι χώρες οι οποίες θα εισέρχονταν στην ΟΝΕ θα έπρεπε να ακολουθήσουν μακροοικονομικούς στόχους με ορίζοντα την σύγκλισή τους με τις λοιπές χώρες. Αυτά τα κριτήρια ήταν α) ο πληθωρισμός να μην ξεπερνά το 1,5% σε σχέση με τα πρώτα τρία πιο αναπτυγμένα μέλη της Ένωσης, β) αντιστοίχως τα επιτόκια να μην ξεπερνούν το 2%, γ) να μην έχει υποτιμηθεί το νόμισμα της χώρας τα τελευταία δύο χρόνια (σύμφωνα με τους κανονισμούς του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) και δ) το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 3% (van der Hoek, 2008) και 60% του ΑΕΠ (Bitzenis & Papadimitriou, 2021) Οι στόχοι αυτοί οδηγούν σε μακροοικονομική σταθερότητα, συνεπώς δημιουργείται και ένα κλίμα εμπιστοσύνης στις αγορές για την υγιή οικονομική πορεία μιας χώρας. Ωστόσο ακόμα και αυτά τα κριτήρια είναι διαβλητά, για παράδειγμα μέσω των «swaps». Μία τακτική που χρησιμοποιήσαν αρκετές χώρες μεταξύ αυτών και η Ελλάδα και η Ιταλία με την βοήθεια της αμερικάνικης επενδυτικής τράπεζας «J.P. Morgan Chase» (Bitzenis & Papadimitriou, 2021).

² Κατά τον Ησίοδο και την μυθολογία, η έννοια ελπίδα προήλθε, όταν ο Δίας έστειλε για δώρο στον Επιμηθέα (αδελφό του Προμηθέα), μία γυναίκα η οποία ονομάζονταν «Πανδώρα» η οποία είχε ένα πιθάρι, το οποίο όμως εκείνη δεν έπρεπε να ανοίξει ποτέ. Η «Πανδώρα» ωστόσο παράκουσε την εντολή και άνοιξε το πιθάρι. Αμέσως τότε μέσα από το πιθάρι ξεπήδησαν συμφορές και οδύνες οι οποίες κατέκλυσαν όλον τον κόσμο. Με την βοήθεια ενός θεού εκείνη τελικά κατάφερε να ξανακλείσει το πιθάρι και τότε της δόθηκε ως παρηγοριά η ελπίδα, προκειμένου η ανθρώπινη δυστυχία να καθίσταται υποφερτή (Ανδρεάδης, 1986), (Τσαρουχά, 2014))

³ Τον Δεκέμβριο του 2009, η ελληνική οικονομία υποβαθμίστηκε εκ νέου, λαμβάνοντας BBB1+.

& Poor's», δημιουργώντας ένα καταστροφικό κλίμα για την επιχειρηματικότητα και γενικότερα την οικονομία. Τα στοιχεία, τα οποία δόθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση ήταν για δεύτερη φορά πλασματικά, οδηγώντας σε πολλαπλές αναθεωρήσεις, που είχαν ως αποτέλεσμα να χαθεί η εμπιστοσύνη των αγορών (Bitzenis & Papadimitriou, 2021). Η ελληνική χρηματοοικονομική κρίση φαίνεται ότι πυροδοτήθηκε από το καταστροφικό "δίδυμο" - ελλειμματικό ισοζύγιο πληρωμών και υπερμεγέθη δημοσιονομικά ελλείμματα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2017), τα οποία προστέθηκαν στο ήδη υπάρχον τεράστιο οικονομικό χρέος, που είχε συσσωρευτεί από το 1974 και τη χαμηλή αποταμίευση. Ο συνδυασμός των παραπάνω καθώς και άλλοι μακροοικονομικοί παράγοντες οδήγησαν μοιραία στο «φαινόμενο της χιονοστιβάδας»⁴, αποτυγχάνοντας έτσι η χώρα να διατηρήσει τη διαφορά ανάμεσα στο ρυθμό ανάπτυξης και το επιτόκιο σε θετικό επίπεδο, το οποίο ήταν και στις οικονομικές επιδιώξεις της κυβέρνησης, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα της εποχής (Business daily, 2020). Στην οικονομική δυσμένεια, στην οποία είχε περιέλθει η χώρα ωστόσο, πέρα από τα μικρά μακροοικονομικά μεγέθη, συντέλεσε τόσο η κυβερνητική αδράνεια, καθώς δεν υπήρξε καμία άμεση δραστική οικονομική στρατηγική για την αναχαίτηση των οικονομικών υφέσεων που επήλθαν (Vlachos & Bitzenis, 2021a), όσο και οι διαρθρωτικές αδυναμίες της εγχώριας οικονομίας (Τράπεζα της Ελλάδος, 2010). Στην ίδια μοίρα για διαφορετικούς ωστόσο κατά περίπτωση λόγους⁵, βρέθηκαν και άλλες χώρες του Νότου, οι υποτιμητικά ονομαζόμενες κυρίως από τα διεθνή Μέσα Ενημέρωσης και ως «PIIGS» (Anelli & Patanè, 2021) (Πορτογαλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ελλάδα και Ισπανία). Οι υπό οικονομική κατάρρευση ευρωπαϊκές χώρες του Βορρά, αν και τα χρέη που είχαν ήταν χρήματα που δανειοδοτήθηκαν από τις ίδιες, επλήγησαν λιγότερο. Το γεγονός αυτό δικαιολογείται από τα ισχυρά οικονομικά προφίλ, που διέθεταν πριν την κρίση, τα αντανακλαστικά και τους θεσμούς, που είχαν εδραιώσει και τους έδωσαν την δυνατότητα να διέλθουν από τους οικονομικούς κλυδωνισμούς που δέχτηκαν, με απώλειες μεν, αλώβητοι δε.

Το 2012, σε όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης επικρατούσαν οι όροι «PSI», «PSIplus» και «OSI» εκπαιδύοντας όλους τους Έλληνες στις οικονομικές ορολογίες

⁴ Το **φαινόμενο της χιονοστιβάδας**, οικονομικά αναλύεται ως ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ, το οποίο δύναται να αυξάνεται ακόμη και όταν το πρωτογενές έλλειμμα είναι μηδενικό (δεν υπάρχει νέος δανεισμός του δημοσίου). Μαθηματικά αναλύεται ως εξής: $b_1 = b_0 (1+r_1-g_1) + d_1 + f_1$ (ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ, 2010). Όταν ο ρυθμός ανάπτυξης μίας οικονομίας είναι υψηλός, το φαινόμενο της χιονοστιβάδας μπορεί να λειτουργήσει προς όφελος του δημόσιου χρέους Αυτό ακριβώς συνέβη με το ελληνικό δημόσιο χρέος κατά την περίοδο 2000-2007.

⁵ Παραδείγματος χάρη: τραπεζική κρίση.

που σήμαιναν την αναδιάρθρωση του χρέους της Ελλάδας προς τους ιδιώτες δανειστές (International Monetary Fund Independent Evaluation, 2016). Η παρατεταμένη κρίση που προηγήθηκε, ήταν η αιτία ανάδυσης της οργής του επί 4 έτη φτωχοποιημένου⁶ και ταλαιπωρημένου λαού, η οποία εκδηλώθηκε με την ανάδειξη στις βουλευτικές εκλογές του 2012, του νεοναζιστικού κόμματος της «Χρυσής Αυγής»⁷, (Xenakis & Cheliotis, 2018). Η ιδεολογία του κόμματος αυτού ήταν εκ διαμέτρου αντίθετη από το πολίτευμα της χώρας, την κουλτούρα των Ελλήνων και την παρακαταθήκη που κληρονόμησαν από την Αρχαία Ελλάδα, διεθνώς αναγνωρισμένη ως το λίκνο της δημοκρατίας. Παράλληλα με τη διαδραμάτιση των πολιτικών αυτών φαινομένων στην οικονομική ζωή της Χώρας, διεξήχθη το δημοψήφισμα του 2015. Το διακύβευμα αυτού ήταν η έξοδος ή η παραμονή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το δημοψήφισμα αυτό ήταν βαρύνουσας σημασίας τόσο για την μοίρα της χώρας όσο και για την πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά ταυτόχρονα ήταν μια μορφή σύγχρονης επανάστασης ενός ταλαιπωρημένου λαού απέναντι στους δυνάστες του – τους ξένους δανειστές. Ωστόσο, όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων, στόχος του ήταν να πείσει την κοινή γνώμη και τους θεσμούς της Ευρώπης, προκειμένου να τερματίσουν την μακρόχρονη σκληρή δημοσιονομική πολιτική, που είχε επιβληθεί στην Ελλάδα και όχι την απομάκρυνση από την ασφάλεια μίας ισχυρής οικονομικής ομπρέλας. Όσον αφορά στην αντίδραση της Ευρώπης, αν και οι θεσμοί θορυβήθηκαν και η κοινή γνώμη επέκρινε τις κινήσεις της Χώρας, η οικονομική πραγματικότητα της Χώρας δεν άλλαξε. Αντίθετα, η οικονομία της Ελλάδας βυθίστηκε σε ακόμα μεγαλύτερη ύφεση ενώ οδηγήθηκε και στα «capital controls»⁸. Συνέπεια του οικονομικού ρίσκου ήταν και το αίσθημα ανασφάλειας που επικράτησε στις αγορές για την βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους (Vlachos & Bitzenis, 2021a).

Το 2017-2019 η οικονομία της Ελλάδας αναθάρρησε έχοντας σημαντικές ενδείξεις οικονομικής ανάτασης, η οποία επετεύχθη μέσω σημαντικών διαρθρωτικών αλλαγών, κάτω από την πίεση των ευρωπαϊκών θεσμών και από τη σκληρή λιτότητα (αρνητικό ισοζύγιο πληρωμών, υπερ-φορολόγηση, περικοπή κρατικών δαπανών) που

⁶ Η φτώχεια είχε εξαθλιώσει το λαό. Απόδειξη αυτού, η ανακοίνωση του Υπουργείου Παιδείας το 2012, για πρόγραμμα συσσιτίων μαθητών στα σχολεία, ύστερα από λιποθυμίες μαθητών

⁷ Το 2015, τα εγκλήματα τα οποία διεπράχθησαν από μέλη του κόμματος αυτού, καταδικάστηκαν.

⁸ Η Ελλάδα όντας στην ΟΝΕ έχοντας κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα και ευρισκόμενη υπό την εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, δεν δύναται να χρησιμοποιήσει δημοσιονομικά εργαλεία όπως επιτόκια ή υποτίμηση του νομίσματος. Λόγω της έκτακτης ανάγκης στην οποία βρέθηκε η χώρα χρησιμοποιήθηκαν τα «capital controls», ώστε να δημιουργηθεί μια οικονομική σταθερότητα και να περιοριστεί η κρίση (Benigno et al., 2016).

της επιβλήθηκαν. Ωστόσο, τα επιθυμητά επίπεδα ανταγωνιστικότητας δεν επήλθαν όπως αναμενόταν. Το 2019 εισερχόμενοι στην μετα-μνημονιακή εποχή, παρουσιάστηκε έντονο κλίμα αισιοδοξίας από την ανάκαμψη που παρουσίαζε η οικονομία της χώρας, γεγονός το οποίο οδήγησε στον επαναπατρισμό πολλών εργατών και επιστημόνων που είχαν αποδημήσει, αλλά και άλλων καταρτισμένων ξένων μαθητών ή καταρτισμένων υπαλλήλων («brain gain»⁹). Το κλίμα αισιοδοξίας όμως ξαφνικά πάγωσε, όταν εμφανίστηκε η μεγαλύτερη πρόκληση όλων των εποχών - η είσοδος στην εποχή της πανδημίας «COVID-19»¹⁰. Τα «shut down» τα οποία πραγματοποιήθηκαν στις οικονομίες των χωρών ήταν σοκαριστικά. Προκειμένου να επιβιώσει η ανθρωπότητα οι χώρες οδηγήθηκαν σε ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη, τόσο στον ιδιωτικό τομέα, όσο και στον δημόσιο τομέα φέρνοντας τον κόσμο πιο κοντά στην 4^η βιομηχανική επανάσταση (Vlachos & Bitzenis, 2021a).

Συνοψίζοντας, η Ελλάδα μετά από τόσους συνεχόμενους κύκλους υφέσεων, δεν έχει άλλες επιλογές, οφείλει να αναζητήσει τις αδυναμίες της, να θεραπεύσει τις παθογένειες ετών και να περάσει στην νέα πραγματικότητα. Μία σημαντική παθογένεια της οικονομίας της, ήταν η άτονη προσέλκυση ΑΞΕ. Η Ελλάδα προκειμένου να ανακάμψει οικονομικά, οφείλει να προσελκύσει σημαντικά κεφάλαια επενδύσεων, κατόπιν τούτου η παρούσα διπλωματική θα πραγματευτεί τις εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ, τα μοτίβα τους, καθώς και την διαφθορά στην Ελλάδα που της επηρεάζει άμεσα.

Κεφάλαιο Πρώτο

1. Ορισμοί

1.1. ΑΞΕ.

Οι επενδύσεις, γενικότερα διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες ξένες επενδύσεις. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις, αφορούν την δημιουργία θυγατρικών επιχειρήσεων σε άλλη χώρα από αυτήν από όπου προέρχεται η μητρική, με σκοπό να τις εντάξουν στο ενεργητικό τους, κατέχοντας ωστόσο, τουλάχιστον το 10% του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής (Eurostat, 2022 Paneta, 2019). Οι έμμεσες ξένες

⁹ Brain gain: όταν η μετανάστευση μαθητών ανώτερου μαθησιακού επιπέδου και υψηλά καταρτισμένων υπαλλήλων, μπορεί να δημιουργήσει κίνητρα στην τοπική οικονομία για επενδύσεις στην εκπαίδευση και κατάρτιση, που θα αντισταθμίσουν τις απώλειες από την άφιξη τους στο εγχώριο ανθρώπινο κεφάλαιο (Reinert et al., 2009)

¹⁰ Covid-19: Μορφή πνευμονίας. Την 31 Ιανουαρίου του 2020 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας κήρυξε έκτακτη διεθνή ανάγκη δημόσιας υγείας.

επενδύσεις ή αλλιώς και επενδύσεις χαρτοφυλακίου από την άλλη, είναι βραχυχρόνιες επενδύσεις, οι οποίες πραγματεύονται την ασφάλεια του κεφαλαίου και τα γενόμενα κέρδη από τις επιστροφές (Kokkinou & Psycharis, 2004) και δεν θα αναλυθούν στην παρούσα εργασία.

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας, « οι άμεσες ξένες επενδύσεις αναφέρονται στις άμεσες επενδυτικές ροές μετοχικού κεφαλαίου σε μια οικονομία. Είναι το άθροισμα του μετοχικού κεφαλαίου, της επανεπένδυσης των κερδών και άλλων κεφαλαίων. Οι άμεσες επενδύσεις είναι μια κατηγορία διασυννοριακών επενδύσεων που σχετίζονται με τον κάτοικο μιας οικονομίας που έχει έλεγχο ή σημαντικό βαθμό επιρροής στη διοίκηση μιας επιχείρησης που είναι κάτοικος άλλης οικονομίας. Η κατοχή του 10 τοις εκατό ή περισσότερου των κοινών μετοχών με δικαίωμα ψήφου είναι το κριτήριο για τον προσδιορισμό της ύπαρξης σχέσης άμεσης επένδυσης» (WorldBank-Data, 2022) .

Η ιστοσελίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου αναφέρει ότι πρόκειται για ΑΞΕ όταν : «ένας επενδυτής ο οποίος έχει έδρα σε μία Χώρα (την μητρική χώρα), επιθυμεί να αποκτήσει ένα περιουσιακό στοιχείο που βρίσκεται σε μία άλλη Χώρα (την χώρα φιλοξενίας), με σκοπό την εκμετάλλευση αυτού του στοιχείου» (World Trade Organization, 1996). Το πιο σημαντικό στοιχείο για τις ΑΞΕ είναι το χαρακτηριστικό του ελέγχου ενός περιουσιακού στοιχείου μιας εταιρείας (Antràs & Yeaple, 2014) .

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι ΑΞΕ, είναι η γενεσιουργός αιτία για την δημιουργία κινήτρων μεταφοράς τεχνολογίας, την προώθηση του διεθνούς εμπορίου και την αναζωπύρωση της οικονομικής ανάπτυξης και θεωρείται σημαντικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης των χωρών (da Costa, 2021). Σύμφωνα με άλλους, η διεθνοποίηση των πολυεθνικών, άρα και των ΑΞΕ είναι χαρακτηριστικό των καιρών, δηλαδή της παγκοσμιοποίησης (Giakoulas et al., 2022), καθώς και απόρροια της ατέλειας και αποτυχίας των αγορών (Kokkinou & Psycharis, 2004) .

Στην Ελλάδα, η «Enterprise Greece» είναι ο «αρμόδιος εθνικός φορέας υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εξωτερικών, που προσελκύει ΑΞΕ στην Ελλάδα και προωθεί τις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών στο εξωτερικό. Ως μέλος πλέον του μηχανισμού Οικονομικής Διπλωματίας του Υπουργείου Εξωτερικών, συνεργάζεται στενά με το δίκτυο των Πρεσβειών, των Προξενείων και των Γραφείων Εμπορικών και Οικονομικών Υποθέσεων (OEY), μεταξύ άλλων, σε όλες τις σημαντικές αγορές του κόσμου, ώστε να επιτυγχάνει συνέργειες και να υλοποιεί κοινές δράσεις, εξοικονομώντας πόρους και αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας,

για την επίτευξη αποτελεσμάτων με το μεγαλύτερο δυνατό θετικό αντίκτυπο» (Enterprise Greece, Invest & Trade, 2022) .

1.2. Διαφθορά.

Ως διαφθορά ορίζεται «η κατάχρηση της δημόσιας υπηρεσίας για ιδιωτικό όφελος, συμπεριλαμβανομένου όχι μόνο οικονομικού οφέλους αλλά και την απόκτηση συμβάσεων και την απασχόληση και την προώθηση των δικτύων κάποιου, η πειρατεία του κρατικού μηχανισμού από ιδιωτικά συμφέροντα, ισχυρές εταιρείες, με σκοπό για παράδειγμα να επηρεάσουν τη νομοθεσία, το δικαστικό σώμα ή τον Τύπο, να μειώσουν τις πληρωμές φόρων και άλλα. Είναι μια υποκατηγορία άτυπων θεσμών η οποία ζημιώνει την οικονομική άνθηση μιας χώρας» (Betz, 2022a). Αφορά σε «κακή χρήση δημόσιας εξουσίας για ιδιωτικό όφελος, η οποία στην πράξη είναι η δωροδοκία των δημόσιων λειτουργών, οι μίζες στις δημόσιες συμβάσεις και η υπεξαίρεση των δημόσιων κονδυλίων» (Bitzenis et al., 2009). Σύμφωνα με τον οργανισμό Διεθνής Διαφάνειας «ΤΙ», η διαφθορά εμφανίζεται όταν : «α) δημόσιοι υπάλληλοι που απαιτούν ή παίρνουν χρήματα ή χάρες σε αντάλλαγμα για υπηρεσίες, β) πολιτικοί που καταχρώνται δημόσιο χρήμα ή παραχωρούν δημόσιες θέσεις εργασίας ή συμβάσεις στους χορηγούς, τους φίλους και τις οικογένειες τους και γ) εταιρείες που δωροδοκούν αξιωματούχους για να επιτύχουν προσοδοφόρες συμφωνίες» (Transparency International, 2022b). Σύμφωνα με εργασία του ΔΝΤ, όταν η διαφθορά είναι διάχυτη σε μία χώρα, δημιουργεί στα άτομα το συναίσθημα της παραίτησης, το συναίσθημα δηλαδή να μην υπάρχει νόημα κάποιος να παλέψει για κάτι (Mauro, 2002). Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι κάποιες χώρες, όπως η Αμερική και η Ρωσία ευνοήθηκαν και αναπτύχθηκαν μέσω της διαφθοράς. Η αιτία μάλλον έγκειται στο ότι η διαφθορά είναι ενδημική και υπάρχει σε όλα τα κράτη και ίσως το θέμα να μην βρίσκεται στους οικονομικούς δείκτες, αλλά στα ζητήματα ηθικής και συμπεριφοράς (Nye, 1967) .

Το 2019, στην Ελλάδα ιδρύθηκε η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, (Cheliatsidou et al., 2021), η οποία τελεί ως ενιαία και ανεξάρτητη αρχή με εκτεταμένες αρμοδιότητες και υπόκειται μόνο σε κυβερνητικό έλεγχο (Εθνική Αρχή Διαφάνειας, 2022). Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία περί ευθύνης υπουργών, σε περίπτωση κατηγορίας για διαφθορά υπουργού (εν ενεργεία ή μη), κατόπιν σύμφωνης γνώμης της πλειοψηφίας της Βουλής συντάσσεται Ειδικό Δικαστήριο, προκειμένου να αποφανθεί αν ο πολιτικός θα παραπεμφθεί ή όχι στην εξέτασή του. Αυτό συμβαίνει προκειμένου η πολιτική εξουσία να ενεργεί το ρόλο της, δίχως τον φόβο μιας πιθανής δίωξης ή να διάσχυσης

από πολιτικούς αντιπάλους. Ανώτατα στελέχη που παραπέμφθηκαν σε αυτή την επιτροπή ήταν ο πολιτικός και πρώην Υπουργός Άμυνας, Τσοχατζόπουλος το 2010 για το σκάνδαλο των εφοπλιστικών, όπου και καταδικάστηκε (Sakellariou & Goutsos, 2021), και το 2020 ο πρώην Υπουργός Δικαιοσύνης, Παπαγελόπουλος Δημήτρης, για το σκάνδαλο «Novartis» .

2. Κατηγορίες

2.1. ΑΞΕ.

Σύμφωνα με την θεωρία του «Dunning», υφίστανται τέσσερις κατηγορίες ΑΞΕ, ανάλογα με τον τρόπο εκμετάλλευσης του ενεργητικού τους κεφαλαίου. Οι κατηγορίες αυτές διακρίνονται βάση της αύξησης του ενεργητικού κεφαλαίου μέσω της αγοράς, των πόρων, της αποτελεσματικότητας και μέσω κινήτρων στρατηγικής .

- Η αναζήτηση αγορών, έχει τα κριτήρια του μεγέθους, του κατά κεφαλή εισοδήματος και της οικονομικής ανάπτυξης (Tsitouras et al., 2020 Pantelidis & Nikolopoulos, 2008). Στόχος της εκμετάλλευσης των αγορών, είναι η αποφυγή των δασμών και η εξοικονόμηση του μεταφορικού κόστους. Οι επιχειρήσεις που έχουν αυτήν την κατεύθυνση, συνηθίζεται να επιλέγουν την εκμετάλλευση οικονομιών κλίμακας σε χώρες, όπου παρουσιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά με αυτές και οι οποίες διαθέτουν χαμηλά εργατικά κόστη (Pantelidis & Nikolopoulos, 2008) .

- Η αναζήτηση πόρων, έχει ως κριτήριο αναζήτησης τους τοπικούς φυσικούς πόρους¹¹, τα ακατέργαστα υλικά, το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, την ποιότητα των υποδομών και τις τεχνολογικές δυνατότητες (Tsitouras et al., 2020). Στόχος των επιχειρήσεων αυτών, είναι να ανακαλύψουν λιγότερο δαπανηρούς πόρους στην χώρα υποδοχής (που θα εγκατασταθεί η επιχείρηση) συγκριτικά με την χώρα προέλευσης (η χώρα από όπου προέρχεται η επιχείρηση) (Pantelidis & Nikolopoulos, 2008) .

- Η αναζήτηση της αποτελεσματικότητας, έχει ως στόχο την δημιουργία αποδοτικών και ανταγωνιστικών δικτύων, μέσω της ελαχιστοποίησης του κόστους μεταφοράς, των πρώτων υλών και της εργασίας (Tsitouras et al., 2020). Οι επιχειρήσεις αυτές, συνήθως επιλέγουν να εκμεταλλευτούν οικονομίες κλίμακας σε χώρες με όμοια

¹¹ Παρατηρείται ότι χώρες με φτωχούς πόρους είναι πιο αναπτυγμένες από εκείνες που είναι πιο πλούσιες, φαινόμενο αυτό χαρακτηρίστηκε από πολλούς «η κατάρα των φυσικών πόρων» (Rasvanis, 2020)

περιβάλλοντα διακυβέρνησης με αυτές, καθώς και σε χώρες οι οποίες εμφανίζουν χαμηλά εργατικά κόστη (Pantelidis & Nikolopoulos, 2008) .

- Η περίπτωση της αναζήτησης, μέσω κινήτρων στρατηγικής (Pantelidis & Nikolopoulos, 2008), αφορά περιπτώσεις εταιρειών, οι οποίες θέλουν να συνδεθούν με άλλες εταιρείες, εκμεταλλευόμενες τα σημαντικά πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας περιουσιακών στοιχείων, τα οποία διαθέτουν και τα οποία είναι παγιωμένα. Τέτοια πλεονεκτήματα είναι: α) τα τεχνολογικά προϊόντα, β) οι μάρκες, γ) τα δίκτυα διανομής, δ) η τεχνογνωσία στην έρευνα και στην ανάπτυξη και ε) οι εγκαταστάσεις (Tsitouras et al., 2020) .

Οι ΑΞΕ μπορούν να πραγματοποιηθούν είτε από ιδιώτη είτε από επιχειρηματική οντότητα (Kokkinou & Psycharis, 2004), διαφέρουν ανάλογα με τις προσδοκίες του επενδυτή και κατηγοριοποιούνται αναλόγως (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Οι βασικές κατηγορίες ΑΞΕ, οι οποίες διακρίνονται ανάλογα με τον τύπο τους, είναι οι ακόλουθες :

- «Greenfield»: έχουν την μορφή νέων νεοφυών επιχειρήσεων, με την πλήρη ιδιοκτησία να ανήκει στον επενδυτή. Τείνουν να επιλέγουν τις πιο αναπτυγμένες χώρες και αποτελούν ένεση ρευστότητας σε μία χώρα (Rasvanis, 2020), καθώς χρησιμοποιούν το μη αξιοποιήσιμο εργατικό δυναμικό μιας χώρας (Paneta, 2019) .

- «Brownfield»: προέρχονται από συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων, που είναι εγκατεστημένες στο εξωτερικό (Jones et al., 2020). Το συνολικό της κόστος, είναι σημαντικά μικρότερο από αυτό της «Greenfield» και για χάρη της κερδοφορίας καταφεύγει στην μείωση της απασχόλησης στην χώρα υποδοχής. Συνήθως, εξαγοράζονται οι πιο αποτελεσματικές εγχώριες επιχειρήσεις (Rasvanis, 2020) .

- Στρατηγικές συμμαχίες : συνεργασία μίας ξένης εταιρείας / κυβερνητικού οργανισμού και μιας εγχώριας με στόχο την παροχή τεχνογνωσίας και κεφαλαίου από την ξένη και από την εγχώρια, η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την γραφειοκρατία της χώρας, την εθνική της νομοθεσία και τους κανονισμούς .

Άλλη κατηγοριοποίηση είναι οι οριζόντιες και οι κάθετες ΑΞΕ, οι οποίες διαφοροποιούνται ανάλογα με την δραστηριότητά τους. Οι περισσότερες ΑΞΕ συνήθως είναι οριζόντιες, δηλαδή οι επιχειρήσεις δημιουργούν τοπικές παραγωγικές εγκαταστάσεις σε κάθε χώρα, πουλώντας εσωτερικά στην χώρα / περιοχή. Αντίθετα στις κάθετες, η κατανομή των παραγωγικών διαδικασιών πραγματοποιείται σε όλες τις

χώρες και τα προϊόντα μεταφέρονται πίσω στις χώρες προέλευσης, προκειμένου το τελικό προϊόν να ολοκληρωθεί (Reinert et al., 2009). Οι ΑΞΕ διακρίνονται ακόμα σε θυγατρικές αποκλειστικής σημασίας, κοινοπραξίες, μερικής εξαγοράς στρατηγικής συμμαχίας και συμβολαίων μάνατζμεντ, ανάλογα με τα εμπλεκόμενα μέρη. Τέλος, ανάλογα με την κατεύθυνσή τους διακρίνονται σε εισερχόμενες και εξερχόμενες (Paneta, 2019) .

2.2. Διαφθορά.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία που ανατρέχθηκε, η διαφθορά ανάλογα με την δομή της, διακρίνεται σε :

α) οργανωμένη ή αποτελεσματική διαφθορά, όπου αυτοί οι οποίοι ασκούν την δωροδοκία με ένα καθορισμένο ποσό λαμβάνουν και την υπηρεσία, το αγαθό ή την εξυπηρέτηση που επιθυμούν.

β) σε μη οργανωμένη και μη αποτελεσματική διαφθορά, όπου υπάρχει ζητούμενο ακόμα και μετά τη δωροδοκία, εάν το επιθυμητό αποτέλεσμα για το οποίο δόθηκε το ποσό, θα επέλθει (Wei, 2000) .

γ) κεντρική και αποκεντρωμένη. Στην περίπτωση της κεντρικής, αρκεί μόνο ο επικεφαλής του γραφείου να διαφθαρεί, ενώ στην αποκεντρωμένη υπάρχουν πολλά επίπεδα, που η διαφθορά λαμβάνει χώρα (Betz, 2022b Sakellariou & Goutsos, 2021).

δ) λευκή, γκρίζα και μαύρη: Σύμφωνα με τον καθηγητή νομικής και συγγραφέα Δημόπουλο (Κουφοπούλου, 2020), υφίσταται η λευκή, η οποία αναφέρεται στις πελατειακές σχέσεις και είναι σχετικά απενοχοποιημένη, η γκρίζα, η οποία είναι αξιόμεμπτη και η μαύρη, η οποία θεωρείται προχωρημένη κατάπτωση θεσμών και αξιών .

Σύμφωνα με τον οργανισμό Διεθνής Διαφάνειας, οι κατηγορίες της διαφθοράς είναι :

α) Δωροδοκία εθνικών δημόσιων λειτουργών: ο δημόσιος λειτουργός, μετά από δωροδοκία και έχοντας δόλο, εκτελεί ή παραλείπει να εκτελέσει τα κατά το νόμο καθήκοντά του. Η δωροδοκία ανώτερων κρατικών υπαλλήλων συμβαίνει, προκειμένου να εξασφαλιστούν οι επιθυμητές άδειες και εγκρίσεις και η ατελής εκτέλεση συμβολαίων ή συμφωνιών. Επιπλέον, εγχώριες επιχειρήσεις που έχουν πρόσβαση σε κυβερνητικούς παράγοντες διαπράττουν δωροδοκία προκειμένου να επιτύχουν μια ευνοϊκότερη μεταχείριση, σε βάρος άλλων ξένων επενδυτών (Rasvanis, 2020).

β) δωροδοκία ξένων δημόσιων λειτουργών και αξιωματούχων δημοσίων διεθνών οργανισμών : ο δημόσιος λειτουργός, μετά από δωροδοκία και έχοντας δόλο, εκτελεί ή παραλείπει να εκτελέσει τα κατά το νόμο καθήκοντά του, αποκτώντας ή διατηρώντας με τον τρόπο αυτό διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες ή άλλο αθέμιτο πλεονέκτημα,

γ) υπεξαίρεση ή άλλης εκτροπής περιουσία από δημόσιο λειτουργό,

δ) επιρροή στο εμπόριο, όταν κάποιος χρησιμοποιεί την επιρροή του προκειμένου να ευνοηθεί από μία διοίκηση ή δημόσια αρχή,

ε) κατάχρηση λειτουργιών, με σκοπό το προφανές,

στ) παράνομος πλουτισμός : δυσανάλογη αύξηση της περιουσίας ενός δημόσιου λειτουργού σε σχέση με το εισόδημα, η οποία και δεν μπορεί να δικαιολογηθεί,

ζ) δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα, προκύπτει όταν υπάρχει η προσφορά, η υπόσχεση ή η παροχή αδικαιολόγητης παροχής σε οποιονδήποτε διευθυντή ή εργαζόμενο μιας οντότητας στον ιδιωτικό τομέα,

η) υπεξαίρεση περιουσίας στον ιδιωτικό τομέα : όταν διευθυντής ή εργαζόμενος μιας οντότητας στον ιδιωτικό τομέα υπεξαιρεί, έχοντας δόλο, περιουσία, κεφάλαια ή οποιασδήποτε αξίας που διαχειρίζεται λόγω της θέσης του,

θ) νομιμοποίηση προϊόντων εγκλήματος, εναλλαγή, απόκρυψη ή μεταβίβαση περιουσίας που αποκτήθηκε με παράνομο χρήμα το οποίο έχει "ξεπλυθεί" και παρουσιάζεται ως νόμιμο,

ι) αποσιώπηση : η εν γνώση κάποιου, ότι η περιουσία, που έχει αποκτήσει ακόμα και αν ο ίδιος δεν έχει υπάρξει αυτουργός/συνεργός, προέρχεται από εγκληματική ενέργεια,

ια) παρακώληση της δικαιοσύνης, χρήση σωματικής βίας, απειλές, εκφοβισμός, υπόσχεση, υπόσχεση για πρόκληση ψευδούς μαρτυρίας, παρέμβαση στην κατάθεση, προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων, παρέμβαση σε δικαστικό ή αστυνομικό υπάλληλο στα καθήκοντά τους, όταν σχετίζονται με την επιτροπή διαφθοράς (Transparency International, 2022a),

ιβ) νεποτισμός, η μη αξιοκρατική διαδοχή ορισμένων ατόμων σε θέσεις σημαντικές, με μοναδικό κριτήριο την συγγενική τους σχέση (Nye, 1967).

3. Θεωρητικό πλαίσιο ΑΞΕ & διαφθοράς

Σημαντική θέση στο θεωρητικό πλαίσιο των ΑΞΕ κατέχει ο «Dunning» (1977, 1980, 2000) με την «συστημική θεωρία» ή «εκλεκτικό παράδειγμα», όπως συχνά αναφέρεται. Ο «Dunning» προσπαθώντας να περιγράψει το φάσμα των δραστηριοτήτων των πολυεθνικών, πρότεινε για χάρη της ανάλυσης, την χρήση τριών ακόλουθων πλεονεκτημάτων: την ιδιοκτησία, την τοποθεσία και την εσωτερίκευση.

Η θεωρία του «Hymer» (1970,1971,1972,1979) στηρίχθηκε στην εργασία του «Coase» (1991) και βασίζονταν στην έννοια του ελέγχου και της ατελής. Ο «Vernon» (1966) από την άλλη, πραγματοποίησε μια διαφορετική προσέγγιση την οποία ονόμασε, «κύκλο ζωής των προϊόντων». Η «ενδογενής θεωρία» ή «Νέα θεωρία της Μεγέθυνσης», η οποία αναπτύχθηκε από τον Williamson (1975, 1981a, 1985, 1999) στηρίζεται στην υπόθεση, της ατέλειας των αγορών, η οποία συσχετίζεται με τις συναλλαγές. Το κόστος των συναλλαγών της αγοράς (ατέλειες) μπορεί να εξοικονομηθεί επεκτείνοντας την εταιρεία. Τέλος, ο «Cantwell» (1989, 2000), έθεσε μία νέα προσέγγιση που βασίζεται στην θεωρία του «Vernon» και η οποία αφορά στην καινοτομία και στην τεχνολογική συσσώρευση (Bitzenis et al., 2009).

Άλλες αξιοσημείωτες θεωρίες μεταξύ άλλων είναι α) οι «Νεοκλασικοί» μελετητές, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι ΑΞΕ συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, όπως και οι εγχώριες επενδύσεις και β) οι «ενδογενείς» μελετητές, οι οποίοι εστιάζουν κυρίως στην τεχνολογική πρόοδο, στην ανάπτυξη του αποθέματος της υφιστάμενης τεχνολογίας και στην περαιτέρω διάχυση της γνώσης. Να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι οι ενδογενείς μελετητές έρχονται σε αντίθεση με τους «Νεοκλασικούς» (Tsitouras et al., 2020).

Όσο αφορά στη διαφθορά, από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας εντοπίστηκε η «Θεωρία της αντιπροσώπευσης». Ωστόσο, επειδή η ανάλυσή της βασίζεται σε νομικούς όρους θα αποφευχθεί η εκτενής αναφορά της στην παρούσα εργασία, λόγω μη εξειδίκευσης στο εν λόγω γνωστικό αντικείμενο. Επίσης, παρατηρήθηκε η θεωρία του «τριγώνου της απάτης», η οποία στηρίζεται στην θεωρία του εγκλήματος και σε μια κοινωνικοπολιτική προσέγγιση που συνδέεται με θεσμικές και ιστορικές συνθήκες. Εντούτοις, και αυτή η θεωρία επιλέχθηκε να μην αναλυθεί εκτενώς στην παρούσα εργασία, λόγω μη εξειδίκευσης στο εν λόγω γνωστικό αντικείμενο (Cheliatsidou et al., 2021).

4. Παράγοντες

4.1. ΑΞΕ.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι, με τις διάφορες ελεύθερες ζώνες εμπορίου οι οποίες έχουν εξανεμίσει τα κόστη των δασμών, ο ρόλος των ΑΞΕ είναι καθοριστικός στην διεθνή οικονομία. Τα κίνητρα, που δίνονται στις επιχειρήσεις αυτές για εγκατάσταση είναι αυτά που τελικά θα τις προσελκύσουν και θα προκαλέσουν εκείνες τις στρεβλώσεις στην διεθνή οικονομική σκακιέρα, επιφέροντας στην όποια χώρα τα προσφέρει, μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη σε σχέση με τις υπόλοιπες ανταγωνίστριες χώρες (Kokkinou & Psycharis, 2004). Κατόπιν τούτου, επιλέχθηκαν κάποιοι παράγοντες (κίνητρα) που θεωρούνται πιο σημαντικοί, ενώ κάποιοι άλλοι ομαδοποιήθηκαν, προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο σκοπός αυτής της εργασίας, η σφαιρική άποψη του θέματος.

Ο «Dunning» 1994 (όπ. Αναφ. στο Bitzenis et al., 2009), το 1994 είχε δηλώσει, ότι η ικανότητα κάθε χώρας να εκμεταλλευτεί τα οφέλη από τις εισερχόμενες ροές ΑΞΕ ποικίλει ανάλογα με την οικονομική πολιτική, την νομική κουλτούρα, τις παραδόσεις και τις δομές που διαθέτει, ενώ βασικό κριτήριο των ΑΞΕ είναι η ελαχιστοποίηση του οικονομικού ρίσκου. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το «εκλεκτικό παράδειγμα του Dunning», οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις ΑΞΕ, γνωστοί και ως «OLI» είναι οι ακόλουθοι:

- Ο παράγοντας ιδιοκτησίας των επιχειρήσεων «Ο», ο οποίος περιγράφει τα μονοπωλιακά ή ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, τα οποία αντισταθμίζουν το κόστος ίδρυσης και λειτουργίας μιας επιχείρησης στο εξωτερικό.
- Ο παράγοντας τοποθεσίας «L», ο οποίος επηρεάζει την επιλογή μιας οντότητας ως προς τον τόπο παραγωγής των προϊόντων της. Μερικά πλεονεκτήματα, που επηρεάζουν την επιλογή αυτή, είναι οι γεωγραφικοί παράγοντες, η δημόσια παρέμβαση στην κατανομή των πόρων, το νομοθετικό πλαίσιο για την παραγωγή, η αδειοδότηση τεχνολογίας και ευρεσιτεχνιών, η φορολογία, η προικοδότηση και η διαθεσιμότητα, και τέλος, η πολιτική επιτοκίων.
- Ο παράγοντας εσωτερίκευσης «I», αναλύει τον λόγο για τον οποίο οι εταιρείες εμπλέκονται σε ΑΞΕ, αντί να αδειοδοτούν ξένες επιχειρήσεις, προεκτείνοντας την εταιρεία τους μέσω του «franchising» ή της αδειοδότησης σε επιχείρηση τρίτου. Με αυτόν τον τρόπο, χρησιμοποιούν τα ιδιόκτητα περιουσιακά τους στοιχεία, εσωτερικεύοντας έτσι τα πιθανά κόστη από την παραγωγή των

ενδιάμεσων προϊόντων (Stoian & Filippaios, 2008 Al-Sadiq, 2021 Pantelidis & Nikolopoulos, 2008).

4.1.1. Ανταγωνιστικότητα.

Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας¹² μιας χώρας, είναι σημαντικός για την προσέλκυση κάθε μορφής επενδύσεων (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Οι περισσότερες ΑΞΕ δημιουργούνται ώστε να είναι ανταγωνιστικές και να μην εκμεταλλεύονται ήδη υπάρχοντες πόρους. Αναζητούν νέους πόρους, έχοντας ως στόχο, να τους μεγεθύνουν, αλληλοεπιδρώντας με τις νέες τοποθεσίες όπου εγκαθίστανται (Stoian & Filippaios, 2008). Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ και την ετήσια έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του 2019: α) το οικονομικό σύστημα, β) η αγορά εργασίας, γ) οι θεσμοί και δ) η αγορά προϊόντων της Ελλάδας, θα πρέπει να βελτιωθεί προκειμένου η οικονομία της να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Η ελληνική οικονομία προκειμένου να γίνει ανταγωνιστική και να ξεπεράσει το κενό που έχει δημιουργηθεί στις επενδύσεις, θα πρέπει να προσαρτήσει τις ΑΞΕ στο επιχειρηματικό της προφίλ. Οι επενδύσεις αυτές θα προσφέρουν προστιθέμενη αξία στις επιχειρήσεις της (Kokkinou & Psycharis, 2004), καθώς θα φέρουν πέρα από την γενικότερη διαφορετική επιχειρηματική κουλτούρα, το «know-how» (Kokkinou & Psycharis, 2004) και την τεχνολογία. Στοιχεία, τα οποία θα την διαφοροποιήσουν από τις άλλες χώρες προσφέροντας ανταγωνιστικότητα στην οικονομία της (Tsitouras et al., 2020).

Στον αντίποδα θα πρέπει να αναφερθεί ότι αν και η τεχνολογία είναι ένα μεγάλο πλεονέκτημα, κάποιες εγχώριες μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν θα κατορθώσουν να αφομοιώσουν τις εισερχόμενες τεχνολογικές αλλαγές. Αυτό θα σημάνει την εξαφάνιση τους, η οποία θα καταστρέψει την παράδοση, τεχνικές, αξίες και δεξιότητες του πολιτισμού μας (Rasvanis, 2020). Στα μειονεκτήματα της ανταγωνιστικότητας, μπορεί να προσθέσει κανείς ότι ορισμένες χώρες προκειμένου να είναι ανταγωνιστικές και να προσελκύσουν ξένους επενδυτές, δίνουν ως κίνητρα δωρεάν γη, πιστώσεις φόρου για εργασία, τοπικές ελαφρύνσεις φόρου ακίνητης περιουσίας, παροχές σε επιχειρήσεις που θα εγκατασταθούν σε οικονομικά υποβαθμισμένες χώρες και σημαντικές βελτιώσεις στις υποδομές. Τα κίνητρα αυτά κάποιες φορές αγγίζουν την υπερβολή και

¹² Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, η ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως : «το σύνολο των θεσμών, των πολιτικών, και των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας χώρας

συχνά τίθεται το ζήτημα, εάν τελικά η χώρα υποδοχής αποκτά πραγματικό κέρδος από την εγκατάσταση των επιχειρήσεων (Kokkinou & Psycharis, 2004).

4.1.2. Θεσμοί.

Ο όρος θεσμοί αναφέρεται στους επίσημους αλλά και στους άτυπους θεσμούς. Επίσημοι θεσμοί είναι «οι νόμοι, οι πολιτικές, οι κανονισμοί που επιβάλλονται από τις επίσημες αρχές, ενώ οι άτυποι θεσμοί ορίζονται ως οι κοινωνικοί κανόνες, τα έθιμα και οι παραδόσεις, που διατυπώνουν την σκέψη και την συμπεριφορά» (Giakoulas et al., 2022). Οι θεσμοί με τις πολιτικές που επιβάλλουν, διαμορφώνουν την επενδυτική σκακιέρα, άλλοτε ευνοώντας και άλλοτε αποθαρρύνοντας σε συγκεκριμένους κλάδους τους επίδοξους επενδυτές. Αυτό γίνεται είτε δίνοντας κίνητρα είτε βάζοντας περιορισμούς στην οικονομία και στην ανάπτυξη των ΑΞΕ (Stoian & Filippaios, 2008 Awodumi, n.d.). Επιπλέον, προωθώντας και εξασφαλίζοντας διμερείς συμφωνίες και σχέσεις με διεθνείς οργανισμούς, βελτιώνουν το επιχειρηματικό κλίμα (Bitzenis et al., 2009 Giakoulas, 2021). Επιπρόσθετα, οι θεσμοί επηρεάζουν την ικανότητα των επιχειρήσεων να αλληλοεπιδρούν, άρα και το κόστος συναλλαγής και παραγωγής. Οι αναπτυσσόμενες χώρες χαρακτηρίζονται από ασθενέστερους θεσμούς και λιγότερα συνεπείς πολιτικές πρακτικές από ότι στις αναπτυσσόμενες (UNCTAD, 2011), γεγονός το οποίο προκαλεί επιπλέον κόστος στις επιχειρήσεις και στις συναλλαγές, καθώς αυξάνουν το κόστος αναζήτησης, διαπραγμάτευσης και επιβολής (Stoian & Filippaios, 2008) .

Η χαμηλή επίδοση της Ελλάδας σε σχέση με τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες, οφείλεται στο δυσλειτουργικό διοικητικό σύστημα και την χαμηλή διοικητική ικανότητα (Bitzenis & Papadimitriou, 2021). Η απόδοση δικαιοσύνης και ο χρόνος αποτελεί σημαντικό κριτήριο για την εγκατάσταση μιας επιχείρησης (Stoian & Filippaios, 2008), καθώς δίνει την πληροφορία για το επίπεδο δέσμευσης και τα κίνητρα μιας χώρας στην καινοτομία και την επένδυση (Awodumi, n.d.). Ωστόσο, στην Ελλάδα το δικανικό σύστημα, είναι από τα πιο σύνθετα (Tsitouras et al., 2020) ενώ υπάρχει χάσμα μεταξύ της νομοθεσίας και της εφαρμογής, οδηγώντας σε δικαστική αναποτελεσματικότητα (Vlachos & Bitzenis, 2021a) .

4.1.3. Γραφειοκρατία.

Οι χώρες οι οποίες κατακλύζονται από γραφειοκρατία, ή αλλιώς αποκαλούμενη και ως «βυζαντινή» γραφειοκρατία (Wei, 2000), φαίνεται ότι είναι λιγότερο θελκτικές σε ξένους επενδυτές, που επιθυμούν να επενδύσουν σε μία χώρα (Stoian & Filippaios,

2008). Η υπερρύθμιση, που επικρατεί στην ελληνική νομοθεσία, οδηγεί σε μεγάλα διοικητικά κόστη (Vlachos & Bitzenis, 2021a) και συντηρεί την ύπαρξη πελατειακού κράτους, το οποίο η Ελλάδα είχε υιοθετήσει για πολλά χρόνια (Tsitouras et al., 2020). Σύμφωνα με έρευνα, που διεξήχθη η ποικιλία που υπάρχει στο επιχειρηματικό κλίμα ανά την επικράτεια, οφείλεται και στην διαφορετική εφαρμογή των ρυθμίσεων από τους δημόσιους φορείς (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Η γραφειοκρατία, από κάποιους ορίζεται και ως η ύπαρξη διαδικασιών –πρωτοκόλλων που κάποιες φορές σε μεγάλου μεγέθους δομές (κράτος, επιχειρήσεις) είναι ένας οδηγός για τους υπαλλήλους, και δίνουν αρνητική έννοια στην γραφειοκρατία, με «red tape». Ως «red tape», ορίζεται η παθολογία της γραφειοκρατίας, που είναι μία εμμονική διάθεση να ακολουθούνται οι κανόνες ανεξαρτήτως αποτελέσματος, το οποίο πιθανά να οδηγήσει σε στασιμότητα των διαδικασιών και καθυστερήσεις (Boyne, 2002).

Η Παγκόσμια Τράπεζα το 2004 μεταξύ άλλων κατέγραψε ως σημεία ενθάρρυνσης/αποθάρρυνσης μιας επιχείρησης για επένδυση στην Ελλάδα τις κάτωθι προκλήσεις: α) διαδικασίες που απαιτούνται προκειμένου να εγγραφεί μία επιχείρηση στον μητρώο επιχειρήσεων, β) απαιτούμενος χρόνος, γ) κόστος και δ) ελάχιστο κεφάλαιο. Ειδικότερα, στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε για το επιχειρηματικό κλίμα στην Ελλάδα διαπιστώθηκε ότι για την έναρξη μιας επιχείρησης απαιτείται: α) κατά μέσο όρο 38 μέρες, β) ελάχιστο τραπεζικό απόθεμα της τάξης του 125,7%, σε αντίθεση με τις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ, που ανέρχεται κατά μέσο όρο στο 44,1% και γ) η ικανότητα κάλυψης ενός κόστους της τάξης του 35,2% του κ.κ. εισοδήματος (Bitzenis et al., 2009). Σύμφωνα με την έκθεση Doing Business 2020 της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Ελλάδα έλαβε την 159^η θέση από τις 190 χώρες στο σύνολο με την δυσκολότερη εγγραφή ιδιοκτησίας, επιβολή συμβάσεων και ληπτική χρηματοπιστωτική ικανότητα (Vlachos & Bitzenis, 2021a).

Παρόλα αυτά, υπάρχει το «παράδοξο εφαρμογής», δηλαδή η πίστη στο ότι η ελληνική γραφειοκρατία θα μπορέσει να εφαρμόσει τις μεταρρυθμίσεις (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Η Ελλάδα σήμερα, έχει πραγματοποιήσει σημαντικά μεταρρυθμιστικά βήματα τεχνολογικής ανάπτυξης στο δημόσιο τομέα και συγκεκριμένα το «e-goverment» όπου μέχρι σήμερα υπήρχε μεγάλη υστέρηση της ελληνικής οικονομίας. Το «e-goverment» αποτελεί προϊόν τεχνολογικής εξέλιξης του δημόσιου τομέα και είναι η νέα εποχή που συντελέστηκε στο δημόσιο και στην πάταξη της γραφειοκρατίας (Pantelidis & Nikolopoulos, 2008). Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση, διεξάγει κυβερνητικές λειτουργίες, μέσω αυτοματοποιημένων ιστοτόπων σε

πλατφόρμες, οι οποίες λειτουργούν σε 24ωρη βάση (Al-Sadiq, 2021) και καλύπτει και εκείνες τις χώρες, με τις οποίες υπάρχει διαφορετική «time-zone» (Cappellen & Janssens, 2010). Γενικότερα, η τεχνολογική εξέλιξη, ανάπτυξη, έρευνα και καινοτομία οδηγούν σε οικονομική άνθηση. Όλα αυτά τα στοιχεία, σύμφωνα με τα εμπειρικά διεθνή δεδομένα παρουσιάζουν σημαντική θετική συσχέτιση με τις ΑΞΕ (Bitzenis et al., 2009).

4.1.4. Χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας, είναι ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας προσέλκυσης ΑΞΕ, ο οποίος χαρακτηρίζει το γενικότερο επενδυτικό κλίμα, καθώς αφορά την χρηματοδότηση μιας επιχείρησης. Η οικονομική κατάσταση της Ελλάδας, μετά την υπερπήδηση της οικονομικής κρίσης και τη δημιουργία πλεονασμάτων βελτιώθηκε σημαντικά, ωστόσο δεν κατάφερε να αναβαθμιστεί και στις αξιολογήσεις (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Το 2008 η Ελλάδα κατείχε την 81^η θέση στον δείκτη οικονομικής ελευθερίας (Bitzenis & Papadimitriou, 2021) .

Η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να είναι μία από τις πιο κλειστές οικονομίες της Ευρώπης (Giakoulas et al., 2022), καθώς δεν έχει αναπτύξει την απαιτούμενη ελευθερία και το αναμενόμενο άνοιγμα στις αγορές συγκριτικά με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικότερα το 95% των 350 νόμιμων επαγγελματιών δεν είναι ανοιχτά στον ανταγωνισμό (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Το άνοιγμα λοιπόν της αγοράς είναι σημαντικός δείκτης οικονομικής ανάπτυξης (Bitzenis & Papadimitriou, 2021) και κινητήριος δύναμη για την ανάπτυξη των ΑΞΕ (Tsitouras et al., 2020). Οι χώρες, οι οποίες διαθέτουν περισσότερη ελευθερία στην οικονομική δραστηριότητα φαίνεται ότι προσελκύουν περισσότερο τις ΑΞΕ (Stoian & Filippaios, 2008).

4.1.5. Ποιότητα Υποδομών.

Ως υποδομές μιας χώρας νοούνται το μήκος των ασφαλτοστρωμένων δρόμων, η διαθεσιμότητα των τηλεπικοινωνιακών, τα αεροπορικά, οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα σε νευραλγικής σημασίας τοποθεσίες (Rasvanis, 2020), καθώς και η έρευνα και ανάπτυξη (R&D) (Paneta, 2019). Η επένδυση μιας Χώρας στις υποδομές της, δεν θα προσελκύσει μόνο ξένες επενδύσεις, θα δημιουργήσει και το υπόβαθρο εκείνο στις εγχώριες πολυεθνικές επιχειρήσεις, ώστε να μπορέσουν με την σειρά τους να επενδύσουν στο εξωτερικό (Kokkinou & Psycharis, 2004). Την περίοδο της κρίσης, χρησιμοποιήθηκε το οικονομικό μοντέλο με κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην ναυτιλία, στον τουρισμό και στον δημόσιο δανεισμό. Ωστόσο, όπου αν και

φαινομενικά προκάλεσε κάποια ανάπτυξη, αυτή δεν ήταν βιώσιμη, καθόσον η πραγματική οικονομία δεν βοηθήθηκε. Οι απαρχαιωμένες και άκαμπτες υποδομές διατηρήθηκαν και υπονομεύτηκε, η όποια προοπτική για ουσιαστικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, που θα έδιναν όπλα στην φαρέτρα της οικονομίας (Tsitouras et al., 2020).

4.1.6. Διάφορες μακροοικονομικές μεταβλητές.

Η μακροοικονομική σταθερότητα, επηρεάζει σημαντικά την προσέλκυση ΑΞΕ (UNCTAD, 2011). Η ανισορροπία των μακροοικονομικών μεταβλητών προκαλεί ανασφάλεια στους ξένους επενδυτές (Tsitouras et al., 2020). Σύμφωνα με την θεωρία του «Κευνς» και του «Dunning», η ύπαρξη ελλειμμάτων, όπως και ο πληθωρισμός επηρεάζει σημαντικά τις ΑΞΕ (Koutche, 2021). Ο πληθωρισμός είναι ένας βασικός παράγοντας, που επηρεάζει τις επιχειρήσεις και θα πρέπει να κινείται σε χαμηλούς ρυθμούς (Pantelidis & Nikolopoulos, 2008). Αντίθετα, τα δημοσιονομικά αποθέματα (Bitzenis et al., 2009) και η σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας ελκύουν τις επενδύσεις (Paneta, 2019). Οι ΑΞΕ μπορούν να συμβάλλουν στην βελτίωση των εξωτερικών ανισορροπιών, εξαιτίας της μεγαλύτερης τάσης για εξαγωγές σε σχέση με τις εγχώριες επιχειρήσεις. Η γενικότερη οικονομική άνθηση, η οποία προκαλείται από τις ΑΞΕ σε μια οικονομία, δημιουργεί θέσεις εργασίας, μειώνει την ανεργία και κατ' επέκταση αυξάνει το βιοτικό επίπεδο της χώρας (Kokkinou & Psycharis, 2004).

4.1.7. Φορολογικό σύστημα.

Οι φορολογικές επιβαρύνσεις για την μεταφορά προϊόντων (δασμοί), επιβαρύνουν μια επιχείρηση και ενισχύουν την ανάπτυξη οριζόντιων εταιρειών από ΑΞΕ (Tsitouras et al., 2020). Ωστόσο, και το υφιστάμενο φορολογικό σύστημα σε μία χώρα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Ειδικότερα, το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα είναι αρκετά περίπλοκο, με αρκετές διακυμάνσεις της τάξης του 40% (2003)-20% (2006) στους συντελεστές φορολογικής επιβάρυνσης. Γενικότερα, για το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα, υπάρχει η αίσθηση της υψηλής φορολόγησης (Tsitouras et al., 2020).

Ενδεικτικά θα αναφερθούν κάποιοι φόροι που απασχόλησαν ιδιαίτερα τους Έλληνες Πολίτες. Ένας από αυτούς, ο οποίος αποδείχθηκε ιδιαίτερα εισπρακτικός για τα τραπεζικά διαθέσιμα του Κράτους, ωστόσο δημιούργησε έντονη δυσaráεσκεια και στις επιχειρήσεις, ήταν ο ενιαίος φόρος ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.). Ο φόρος αυτός εφαρμόστηκε κατά την διάρκεια της κρίσης και αρχικά είχε τεθεί ως προσωρινός.

Λόγω όμως της αποτελεσματικότητάς του παρέμεινε, προκειμένου να επιτευχθούν οι δημόσιες επενδύσεις και να μειωθεί η φορολογία σε λοιπές κλίμακες (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Ένας άλλος φόρος στον οποίο αντιτέθηκαν έντονα οι επιχειρήσεις, είναι οι υψηλές κοινωνικές εισφορές που καταβάλλουν για τον εργαζόμενο οι επιχειρηματίες, μέσω της μισθοδοσίας τους (Bitzenis et al., 2009) .

4.1.8. Αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, δείκτες μέτρησης της αγοράς εργασίας είναι: α) η δυνατότητα ημι-απασχόλησης (part time), β) οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου, γ) οι χρόνοι εργασίας, δ) ο κατώτατος νομοθετικά ορισμένος μισθός και ε) οι ελάχιστες προϋποθέσεις απασχόλησης. Η αγορά εργασίας το 2004, στην Ελλάδα, προστατεύονταν από ισχυρό εργατικό νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο έκανε την εργασία μη ευέλικτη για τους εργοδότες και τα συνδικάτα απεχθή. Η νομοθεσία είναι πολύ αυστηρή, στην περίπτωση απόλυσης κάποιου εργαζόμενου με μακρόχρονη σχέση. Η απόλυση ενός εργαζόμενου στην Ελλάδα ισοδυναμούσε με 133 εβδομάδες εργασίας ενώ το αντίστοιχο στις άλλες χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ήταν 40 εβδομάδες. (Bitzenis et al., 2009). Επιπρόσθετα, η νομοθεσία είναι ιδιαίτερα αρνητική στις προσωρινές εργασίες και αυτό δικαιολογεί και τα πολύ υψηλά ποσοστά αυτοαπασχόλησης.

Το κόστος εργασίας είναι ένας σημαντικός παράγοντας στην προσέλκυση επενδύσεων. Το χαμηλό εργασιακό κόστος είναι ένα σημαντικό κίνητρο στις επενδύσεις αυτές, όπως και η παραγωγικότητα των εργαζομένων (Kokkinou & Psycharis, 2004). Ωστόσο, η συρρίκνωση του κόστους εργασίας είναι κάτι το πολύ ουτοπικό, ως παράγοντας προσέλκυσης ΑΞΕ, καθώς πάντα θα υπάρχουν πολύ κοντά οι αγορές της Ανατολικής Ευρώπης και Ασίας με το απόλυτα φθηνό εργατικό δυναμικό, το οποίο η Χώρα μας με το συγκεκριμένο βιοτικό επίπεδο δεν μπορεί να συναγωνιστεί και να το επιτύχει (Tsitouras et al., 2020). Ο σκόπελος του κόστους εργασίας ωστόσο, μπορεί να υπερπηδηθεί μέσω της τεχνολογίας (Tsitouras et al., 2020 Magoulis et al., 2021).

4.1.9. Παραοικονομία.

Η παραοικονομία ή «κρυφή» ή «μαύρη» οικονομία (Cheliatsidou et al., 2021), ήταν μία από τις αιτίες που προκάλεσαν την οικονομική κρίση του 2009 στην Ελλάδα (Tsitouras et al., 2020). Αποτελεί μεγάλο πλήγμα για την διεθνή εικόνα μια οικονομίας, καθώς οικονομικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα δεν καταγράφονται,

επομένως δεν εμφανίζονται και στις μετρήσεις δεικτών ευημερίας και πλούτου της χώρας. Εκτιμάται ότι κατά τα έτη 1991-2017 το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα, κατά μέσο όρο άγγιζε το 24,9% του ΑΕΠ, κατέχοντας το 6^η μεγαλύτερο ποσοστό, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες (Vlachos & Bitzenis, 2021a).

Το χρήμα, το οποίο διακινείται μέσω της παραοικονομίας και οι σκιερές οικονομικές χρηματορροές αποτελούν πηγές χρηματοδότησης της διαφθοράς (Betz, 2022b). Αυτό συμβαίνει διότι, τα έσοδα τα οποία προκύπτουν από τις οικονομικές συναλλαγές, εφόσον δεν μπορούν να εμφανιστούν ως νόμιμα, χρησιμοποιούνται ως δωροδοκία. Με αυτόν τον τρόπο, κατορθώνουν να δημιουργήσουν νόμιμες νέες συναλλαγές, οι οποίες θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την εύνοια σε προγράμματα και προμήθειες δημοσίων συμβάσεων, είτε για να υπάρξουν διορισμοί σε θέσεις τραπεζικών ιδρυμάτων, είτε για να χρηματοδοτηθεί η προεκλογική εκστρατεία κάποιου, ο οποίος όταν έλθει σε θέση εξουσίας, θα εξυπηρετήσει συγκεκριμένα συμφέροντα (Vlachos & Bitzenis, 2021a).

4.1.10. Διαφθορά.

4.2 Διαφθορά.

Οι παράγοντες που προκαλούν την διαφθορά είναι αμέτρητοι. Κάποιοι εξ αυτών παρατίθενται παρακάτω :

- εμφύλιοι πόλεμοι,
- η υψηλή πολιτική αστάθεια (συνήθως απαντάται σε πρώην σοσιαλιστικά κράτη). Αν και σε κάποιες περιπτώσεις, οι ίδιες οι εταιρείες προσπάθησαν να διαφθείρουν τους κρατικούς λειτουργούς
- «lobbying». Αυτός ο παράγοντας παρατηρείται κυρίως στα δυτικά κράτη
- διαφορετικοί θρησκευτικοί προσανατολισμοί (Betz, 2022a)
- αποικιοκρατικά απόνερα (Yeh, 2022)
- Εθνотικός κατακερματισμός
- Μεγάλο μέγεθος του δημόσιου τομέα. Η διαφθορά στο κράτος θα μπορούσε εύκολα να καταπολεμηθεί, έχοντας για την επεξεργασία και έγκριση των αιτήσεων μόνο μία αρχή και ακόμα και αυτή η διαδικασία να πραγματοποιείται ηλεκτρονικά
- Γραφειοκρατία. Αν και τα λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα στον ιδιωτικό τομέα ή τα πρωτόκολλα στον δημόσιο τομέα δημιουργήθηκαν για την αποφυγή της

διαφθοράς, η παθογενής νόσηση και χρήση της γραφειοκρατίας, οδηγεί στο «red tape»¹³ και τελικά σε διαφθορά (United Nations, 2022)

- Έλλειψη ξεκάθαρων κανόνων στην λειτουργία της αγοράς
- Έλλειψη ουσιαστικής δημοκρατίας
- Εκλογική δωροδοκία. Η ανάγκη χρηματοδότησης εκστρατειών πολιτικών κομμάτων, καθώς και η ψηφοθηρία ευνοεί την διαφθορά.
- Βαθμός διοικητικής αποκέντρωσης
- Πολιτισμός
- Σύστημα αξιών (Independent Commision Against Corruption, 2022)
- Γεωγραφία
- Ιστορία της Χώρας
- Οργανωμένο έγκλημα. Μεταξύ άλλων οι παραβάτες του νόμου προκειμένου να ξεπλύνουν τα χρήματα τους, μέσα από το διεθνές οικονομικό σύστημα διακινούν παρανόμως κεφάλαια, οι διαδρομές των οποίων είναι δύσκολο να καταγραφούν (Yeh, 2022).
- Διεφθαρμένοι θεσμοί. Η εκτεταμένη διαφθορά στο δικαστικό σύστημα, οδηγεί στην εύκολη χειραγώγηση της δικαστικής εξουσίας από τους εγκληματίες, γεγονός που με την σειρά του οδηγεί στο ανεξέλεγκτο έγκλημα, στην φτωχοποίηση και την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Yeh, 2022).
- Πολιτική Επιρροή (Rasvanis, 2020)
- Ευρύ πεδίο λήψης αποφάσεων από δημόσιους λειτουργούς (Independent Commision Against Corruption, 2022)
- Μέτριες αποδοχές. Η υψηλότερη αμοιβή των δημοσίων υπαλλήλων αποδείχθηκε ότι δεν είναι η λύση του προβλήματος. Για την τοποθέτηση κάποιου σε θέση όπου θα μπορεί να δωροδοκηθεί, προκειμένου να παραβιαστούν οι διαδικασίες επιλογής με αξιοκρατικά κριτήρια (United Nations, 2022) έχει και ο ίδιος δωροδοκήσει αυτόν που τον τοποθέτησε με ένα μεγάλο χρηματικό ποσό. Για να αποσβεστεί αυτό το ποσό χρειάζονται αρκετά χρήματα. Έτσι, ένας μισθός δεν θα μπορούσε να συναγωνιστεί το «μαύρο» χρήμα, και η πρακτική αυτή θα ήταν πολύ δαπανηρή και όχι

¹³ «red tape»: ονομάζεται η παθολογία της γραφειοκρατίας, η οποία χαρακτηρίζεται από μία εμμονική διάθεση να ακολουθούνται οι κανόνες ανεξαρτήτως αποτελέσματος, το οποίο πιθανών να οδηγήσει σε στασιμότητα των διαδικασιών και καθυστερήσεις (Boyne, 2002)

τόσο αποτελεσματική, όπως φάνηκε. Η ηθική ικανοποίηση ενός δημοσίου υπάλληλου μέσω της αναγνώρισης της εργασίας του, κάποιες φορές είναι αρκετό (Betz, 2022b)

- Χαμηλή λογοδοσία
- Διεφθαρμένα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η ελευθερία του Τύπου μπορεί να διαφυλάξει την διαφάνεια των διαδικασιών μιας χώρας
- Ατιμωρησία κατά τη παράλειψη καθήκοντος

Η διαφθορά είναι περισσότερο επιζήμια σε ανθρώπους με χαμηλότερα εισοδήματα, διότι ξοδεύουν περισσότερα για δωροδοκία συγκριτικά με το εισόδημά τους (Betz, 2022b).

5. Παραδείγματα στην Ελλάδα .

5.1. Εισερχόμενων – Εξερχόμενων ΑΞΕ.

Κατά το χρονικό διάστημα 2017-2019, η κατανομή που υπήρξε στις εισερχόμενες ΑΞΕ ανά την Ελλάδα ήταν στις μεγαλουπόλεις και ειδικότερα κατά 60% στην Αθήνα και 24% στην Θεσσαλονίκη (Charalampidou, 2021) .

Μερικά παραδείγματα εισερχομένων ΑΞΕ στην Ελλάδα είναι: η «Credit Agricole» της Γαλλίας στην Εμπορική Τράπεζα, η «Deutsche Telekom» από την Γερμανία στον ελληνικό ΟΤΕ, η «Societe Generale» της Γαλλίας προς τη Γενική Τράπεζα, η «Folli Follie» στην Ελβετική εταιρεία «Dufry International AG», η ΑΕΕΑΠ στην Ολλανδική εταιρεία «Invel Real Estate Partners», η «Fairfax Financial Holding Ltd» στην Καναδική εταιρεία στην «Eurobank Properties», οι «Crystal Almond» και «Madison Point Investment SARL» εταιρείες του Λουξεμβούργου στην «Wind Hellas» και «Credit Agricole Leasing Hellas AE», η εξαγορά του 25% της «Costa Navarino» από την «Fivedunes Limited», η εξαγορά του ΟΛΠ από την «Cosco Group» του Χονγκ Κονγκ (το 2016), η εξαγορά του μεριδίου της Τράπεζας Πειραιώς στην ΑΤΕ Ασφαλιστική από την Γερμανική «Ergo International», το 88,5% των μετοχών της Αστήρ Βουλιαγμένης στην «Apollo Investment HoldCo SARL» του Λουξεμβούργου, η Ολλανδική εταιρεία «D-Marine Investments Holdings SA» στην «Home Holdings SA» για την εξαγορά της Ιονικής Ξενοδοχεία και Επιχειρήσεις ΑΕ («Hiton Athens»), η εξαγορά της ΤΡΑΙΝΟΣΕ Α.Ε. από την Ιταλική «Ferrovie dello Stato Italiane S.p.A.» (Paneta, 2019) .

Μερικά παραδείγματα εξερχόμενων ΑΞΕ είναι : η εταιρεία «Titan Cement» με 54% εκροές με θυγατρική στην Πολωνία, η «Coca-Cola 3E» με 36%, η «Marivent» με 62,6%, ο όμιλος «Κοπελούζου» σε επενδύσεις αιολικών εργοστασίων παραγωγής

ενέργειας με 25,6%, στην Βουλγαρία, ο όμιλος «Fourlis» με 20,8% στην κλωστοϋφαντουργία και σε καταναλωτικά προϊόντα, η «Jumbo» με 19,9% στην Βουλγαρία, Ρουμανία και Σερβία, ο Βερόπουλος με 16,7% στην Βόρεια Μακεδονία και Σερβία, τα «Ελληνικά Πετρέλαια» με 12,4% στην Βουλγαρία, ο «ΟΤΕ» με 8,4% σε Ρουμανία και Βουλγαρία, η Τράπεζα Πειραιώς με 34,3% στην Ρουμανία και Σερβία, η «Alpha Bank» με 31,8% στην Βουλγαρία και τέλος η «ATE bank» με 13,4% στην Ρουμανία (Giakoulas, 2021) .

5.2. Διαφθορά.

Στην Ελλάδα υπήρξαν διάφορα σκάνδαλα που αναστάτωσαν τους Έλληνες, όπως την δεκαετία του '80 η υπόθεση του τραπεζίτη «Κοσκωτά» με την ιδιωτικοποίηση της τσιμεντοβιομηχανίας «ΑΓΕΤ-Ηρακλής» και το ελληνικό χρηματιστηριακό κραχ του 1999, η τεράστια χρηματιστηριακή «φούσκα» όπως αποκαλούνταν (Sakellariou & Goutsos, 2021). Στην παρούσα εργασία ωστόσο, θα αναλυθούν τα πιο πρόσφατα σκάνδαλα, όπως η υπόθεση «Μεταλλείων Κασσάνδρας», οι υποκλοπές «Vodafone», η υπόθεση «Siemens» και η υπόθεση της «Μονής Βατοπεδίου», η λίστα «Λαγκαρντ», και η υπόθεση «Novartis» .

5.2.1. Μεταλλεία Κασσάνδρας.

Το 2003, το ελληνικό δημόσιο αγόρασε από την канаδική θυγατρική εταιρεία «TVX Hellas» και στη συνέχεια μεταπώλησε, την εταιρεία και 70 άλλα περιουσιακά στοιχεία στην εταιρεία «Ελληνικός Χρυσός Α.Ε.»¹⁴ στην τιμή των 11 εκατομμυρίων ευρώ, χωρίς ωστόσο να προβεί σε καμία διαγωνιστική διαδικασία - με απευθείας ανάθεση, παραβιάζοντας το ευρωπαϊκό δίκαιο. Η μεταπώληση πραγματοποιήθηκε στην τιμή αγοράς, δηλαδή στην τιμή των 11 εκατομμυρίων ευρώ, μαζί με άλλες οικονομικές ελαφρύνσεις, όπως μη υποχρέωση καταβολής φορολογικών υποχρεώσεων και μη πληρωμής των διαδικαστικών λειτουργιών, όπως δικηγόροι και συμβολαιογράφοι. Επιπρόσθετα, 6 μήνες μετά την μεταπώλησή της, η αξία των στοιχείων του ενεργητικού της εταιρείας αποτιμήθηκε στην τιμή των 408 εκατομμυρίων ευρώ. Το 2009, το ελληνικό δημόσιο και η εταιρεία παραπέμφθηκαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπου το 2011 η επιτροπή αποφάνθηκε ότι το δημόσιο παρανόμως ενίσχυσε την εν λόγω εταιρεία και ως εκ τούτου το ελληνικό κράτος

¹⁴ Το 2011 ελεγχόταν από την «European Goldfields Greece BV» κατά 65%, «Hellas Gold BV» κατά 30% και από την «Aktor SA» κατά 5%

διατάχθηκε να ανακτήσει από την εταιρεία τα χρήματα αυτά (European Commission, 2011). Τέλος, το εν λόγω σκάνδαλο ευαισθητοποίησε και την Διεθνή Αμνηστία για περιβαλλοντικούς ωστόσο λόγους, που σχετίζονταν με τα ανθρώπινα δικαιώματα (Milonakis et al., 2021).

5.2.2. Υποκλοπές «Vodafone».

Το 2005, αποκαλύφθηκε το σκάνδαλο της «Vodafone», το οποίο αφορούσε τηλεφωνικές υποκλοπές που πραγματοποιήθηκαν σε πολιτικά πρόσωπα του ελληνικού κράτους. Το σκάνδαλο αυτό επισκιάστηκε από τον θάνατο του υπεύθυνου για την ανάπτυξη δικτύων στην «Vodafone» Τσαλικίδη Κώστα, μία μέρα πριν την δημοσιοποίηση των υποκλοπών. Αν και αρχικά, ο θάνατός του αποδόθηκε σε αυτοκτονία, το 2010 και μετά την σύνδεση των υποκλοπών με υπόθεση κατασκοπίας της Αμερικανικής Πρεσβείας, η εκδοχή της δολοφονικής ενέργειας είναι πιο πιθανή (Prevelakis & Spinellis, 2007), (Mouhtaropoulos et al., 2013) .

5.2.3. Ιερά Μονή Βατοπεδίου.

Το 2005-2008, η Ιερά Μονή Βατοπεδίου του όρους Άθωνος του Άγιου Όρους στην Χαλκιδική κατηγορήθηκε για την μη νόμιμη ανταλλαγή (ανατρέποντας προηγούμενες κρατικές οδηγίες) 3.000 εκταρίων συμπεριλαμβανομένης της λίμνης Μπορού του Πόρτο - Λάγος Ξάνθης με μία έκταση γης πλησίον της Αθήνας, που τετραπλασίασε την αξία της. Η γη που παραχωρήθηκε στην μονή, στη συνέχεια διατέθηκε σε υπεράκτιες εταιρείες για να αποφευχθεί η φορολόγηση. Ο ηγούμενος του μοναστηριού ήταν πνευματικός σύμβουλος του Υπουργού Επικρατείας, ενώ η συμβολαιογράφος της μονής ήταν η σύζυγος του τότε Υπουργού Πολιτισμού (Sakellaropoulos, 2012) .

5.2.4 Υπόθεση «Siemens».

Το 2008, και για 11 χρόνια έως το 2019, η ελληνική δικαιοσύνη με μια ειδική επιτροπή της Βουλής και σε συνεργασία με την δικαιοσύνη του Μονάχου της Γερμανίας ερευνούσαν το σκάνδαλο της υπόθεσης «Siemens», όπως είναι ευρύτερα γνωστό. Φαίνεται σύμφωνα με τις έρευνες της δικαιοσύνης, ότι η γερμανική εταιρεία «Siemens» κατέβαλε συνολικά 1,3 δισεκατομμύρια σε πολιτικούς, προκειμένου να υπογράψει συμβόλαια σε διάφορες χώρες κατά τα έτη 1999 – 2006. Οι υπάλληλοι της «Siemens» ισχυρίστηκαν, ότι περίπου 130 εκατομμύριων μάρκα δόθηκαν σε

διάφορους κρατικούς υπαλλήλους. Τελικά, μόνο ο πρώην υπουργός Μεταφορών και Υποδομών Μαντέλης Τάσος καταδικάστηκε (Sakellariou & Goutsos, 2021).

5.2.5. Λίστα Λαγκάρντ.

Το 2010, αποκαλύφθηκε το σκάνδαλο γνωστό ως «λίστα Λάγκαρντ». Η λίστα αναφέρεται στην υποκλοπή στοιχείων με λογαριασμούς καταθετών από την Ελβετική τράπεζα «HSBC» από πρώην στέλεχος της, ονόματι “Ερβέ Φαλτσιάνι” [(CADTM, 2015)- μη κυβερνητικός οργανισμός υπό βελγική νομοθεσία]. Η συγκεκριμένη λίστα καταθετών απευθύνονταν στους Υπουργούς Οικονομικών όλων των χωρών, ωστόσο βρέθηκε στην κατοχή της Γαλλικής κυβέρνησης και παραδόθηκε το 2010 από την πρώην υπουργό οικονομικών της Γαλλίας κ. Λαγκάρντ στην ελληνική κυβέρνηση. Ενώ αξιωματούχοι της ελληνικής κυβέρνησης είχαν ήδη τη λίστα στην κατοχή τους, η ύπαρξη της έγινε γνωστή το 2012, όταν η λίστα αυτή δημοσιεύθηκε στον Τύπο. Αν και τα αντανακλαστικά των θεσμών ήταν πολύ αργά ως προς την διαχείρισή και αξιοποίησή της στην έρευνα για αδικήματα φοροδιαφυγής, εντούτοις υπήρξε άμεση κινητοποίηση με ποινικές διώξεις κατά του δημοσιογράφου (Sakellariou & Goutsos, 2021) .

5.2.6. Υπόθεση «Novartis».

Το 2020, το υπουργείο δικαιοσύνης της αμερικάνικης κυβέρνησης επέβαλε στην εταιρεία κολοσσό «Novartis», πρόστιμο ύψους 345 εκατομμυρίων ευρώ για υποθέσεις δωροδοκίας σε διάφορες χώρες ανά τον κόσμο, καθώς και στην Ελλάδα. Όσον αφορά στην Ελλάδα η δωροδοκία αφορούσε πολιτικούς με αντάλλαγμα τον καθορισμό τιμών των φαρμάκων της εταιρείας σε τεχνητά υψηλά επίπεδα, αυξάνοντας την πρόσβασής της στην ελληνική οικονομία, αλλά και μέσω ιδιωτών / δημοσίων υπαλλήλων, προσφέροντας σε γιατρούς ταξίδια και άλλων μορφών εξυπηρέτησεις (Kontoghiorghes, 2021). Σύμφωνα με τους κατηγορούς του «F.B.I.», οι απώλειες για το ελληνικό δημόσιο κατά την χρονική περίοδο από το 2016 έως το 2015, που ήταν οι πιο δυσμενείς συνθήκες για την ελληνική οικονομία, ανέρχονταν σε δισεκατομμύρια (Kitsantonis, 2018) .

Κεφάλαιο δεύτερο

6. Διαγραμματική Ανάλυση.

6.1. Μεθοδολογία : Time series data.

Τα «Time series data» ονομαζόμενα αλλιώς και ως χρονικές σειρές ή χρονοσειρές, αφορούν παρατηρήσεις μίας ή περισσότερων μεταβλητών, οι οποίες μελετώνται σε διαφορετικά χρονικά σημεία, με σταθερό χρονικό βήμα. Αναλυτικότερα, πρόκειται για ακολουθία που λαμβάνεται σε διαδοχικά ισαπέχουσες χρονικές σειρές. Η μεθοδολογία αυτή χρησιμοποιείται ευρέως στην μακροοικονομία. Βασικός σκοπός της είναι η περιγραφή των δεδομένων και η κατανόησή τους, δείχνοντας την τάση μιας οικονομίας.

6.2. Εισερχόμενες/Εξερχόμενες ΑΞΕ (% ΑΕΠ) 1990 – 2020.

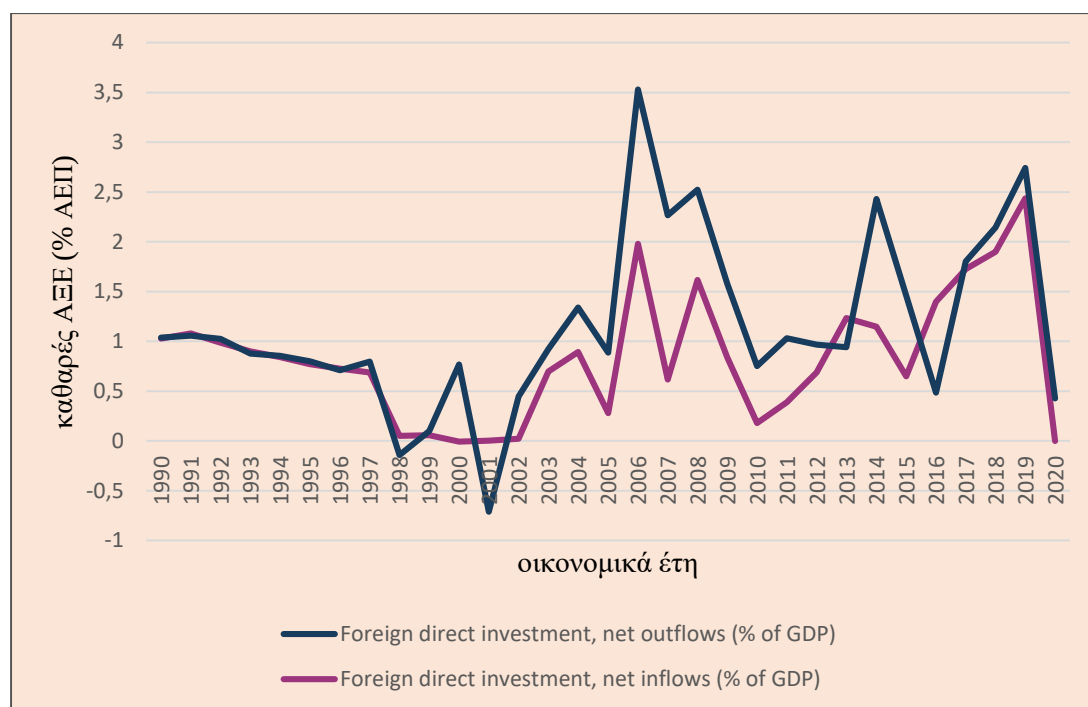
Στην παρούσα ενότητα, θα παρατηρηθούν οι εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ σε συνάρτηση με το % ποσοστό του ΑΕΠ, χρησιμοποιώντας στοιχεία, τα οποία εξήχθησαν από την βάση δεδομένων της Παγκόσμια Τράπεζας. Τα στοιχεία αυτά μεταβάλλονται στο χρόνο με ετήσια χρονολογική συχνότητα και το χρονικό διάστημα το οποίο θα μελετηθεί είναι από το 1990 έως και το 2020 .

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, τα στοιχεία, τα οποία καταγράφονται στην βάση δεδομένων τους, όσον αφορά τις ροές μετοχών, βασίζονται σε στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών που αναφέρει το «ΔΝΤ», ενώ τα στοιχεία των ΑΞΕ συμπληρώνονται από τις εκτιμήσεις του προσωπικού της Παγκόσμιας Τράπεζας, χρησιμοποιώντας δεδομένα από τη «ΔΗΕΕΑ» και τις επίσημες εθνικές πηγές. Ειδικότερα, τα δεδομένα μετά το 2005 στηρίζονται στον δείκτη αναφοράς «BMP₆» της 6^{ης} έκδοσης του Εγχειριδίου Ισοζυγίου Πληρωμών του «ΔΝΤ» .

Στο διάγραμμα που ακολουθεί οι δείκτες αναφοράς που θα χρησιμοποιηθούν είναι οι α) «Foreign Direct Investment, net inflows (% of GDP)» με κωδικό «BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS» (The world bank-data, 2022) και β) «Foreign Direct Investment, net outflows (% of GDP) με κωδικό «BM.KLT.DINV.WD.GD.ZS» (The worldbank-data, 2022). Ειδικότερα, όσον αφορά στον δείκτη (α), σύμφωνα με τα «metadata analysis» περιλαμβάνονται : «καθαρές εισροές (εισροές νέων επενδύσεων μείον αποεπενδύσεις) στην οικονομία αναφοράς από ξένους επενδυτές και διαιρείται με το ΑΕΠ» και αντίστοιχα ισχύει ο ίδιος ορισμός για τον δείκτη (β), αντικαθιστώντας τον όρο εισροές με τον όρο εκροές.

Ακολούθως παρατίθεται το διάγραμμα με τις εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ από το 1990 έως και το 2020 .

Διάγραμμα 1: Καθαρές εισερχόμενες-εξερχόμενες ΑΞΕ (% ΑΕΠ) 1990 - 2020

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

Από το διάγραμμα προκύπτει ότι από το 1990 έως και το 1996, το ισοζύγιο εισροών - εκροών είναι μηδενικό. Εξετάζοντας τα οικονομικά γεγονότα της εποχής, στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η ελληνική οικονομία μαζί με άλλες χώρες της ΚΑΕ άρχισαν να προσελκύουν σιγά – σιγά τις ελληνικές επιχειρήσεις, σε μεγαλύτερο από τον υπόλοιπο κόσμο. Μετά την κατάρρευση των χωρών των οποίων η οικονομία σχεδιάζονταν από την κεντρική διοίκηση που είχε ως αποτέλεσμα το άνοιγμα των συνόρων στο ξένο κεφάλαιο, μερικές ελληνικές επιχειρήσεις εκμεταλλευόμενες τους φθηνότερους οικονομικούς συντελεστές στην χώρα υποδοχής και την διευρυμένη αγορά ως προς την ζήτηση, δραστηριοποιήθηκαν στις περιοχές αυτές, ενώ στην συνέχεια επεκτάθηκαν, πραγματοποιώντας και εξαγωγές σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες με έδρα τις περιοχές αυτές (Giakoulas, 2021). Αυτό πραγματοποιήθηκε είτε με την δημιουργία θυγατρικών από πολυεθνικές, προκειμένου να έχουν πρόσβαση στις αγορές των Βαλκανίων, όπως πραγματοποιήθηκε από τις: Delta (Danone), 3E (Coca-Cola), Chipita (PepsiCo), Intracom (Siemens), είτε με τις εγχώριες ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι

οποίες έγιναν πολυεθνικές προκειμένου να επεκταθούν (Tsitouras et al., 2020), (Stoian & Filippaios, 2008).

Από τα μέσα του 1990, υπήρξε δεύτερο κύμα μετανάστευσης ελληνικών επιχειρήσεων, όπως των κλωστοϋφαντουργικών, εκμεταλλευόμενες το φθινό εργατικό κόστος των ΚΑΕ. Έτσι, υπήρξε το οξύμωρο του «τριγωνικού βιομηχανικού δικτύου», όπου ένα προϊόν αγοράζονταν μεν από την Γερμανία, αλλά είχε παραχθεί στην Βουλγαρία ή Ρουμανία, από ελληνικές πολυεθνικές. Η οικονομική όμως αυτή δραστηριότητα δεν προσδίδει κάποια προστιθέμενη αξία στην ελληνική οικονομία. Να σημειωθεί μόνο ότι, σύμφωνα με τα στατιστικά της Τράπεζας της Ελλάδος, το 50% των ελεγχόμενων ελληνικών θυγατρικών, αφού είχαν συγχωνευθεί ή εξαγοραστεί, εγκαθίσταντο στην Βουλγαρία, ενώ οι μητρικές τους εταιρείες είχαν έδρα στην Βόρεια Ελλάδα. Αν και δεν υπάρχουν αρκετά οικονομικά στοιχεία για την περίοδο αυτή, το 1990 οι ελληνικές εκροές ΑΞΕ στις χώρες της ΚΑΕ, ήταν 2,5 περίπου εκατομμύρια ευρώ, ενώ το 1997 άγγιξε τα 3 περίπου εκατομμύρια ευρώ (Giakoulas, 2021). Το γεγονός αυτό παρατηρείται και στο διάγραμμα με την κατακόρυφη πτώση των εκροών, ενώ οι εισροές έχουν μειωθεί με μικρότερο βαθμό.

Το τρίτο κύμα επέκτασης των ΑΞΕ ξεκινάει από το 1998 και διακόπτεται το 2008 με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, όπου οι εκροές ΑΞΕ στις χώρες της ΚΑΕ έφθασαν τα 3.068 εκατομμύρια (Giakoulas, 2021). Από τις αρχές του 1998 παρατηρείται μια ωριμότητα από τις ελληνικές επιχειρήσεις ως προς την διεθνοποίηση, την αύξηση του επενδυμένου κεφαλαίου και των ελεγχόμενων θυγατρικών και νέων αγορών, το οποίο φαίνεται και στο διάγραμμα από την καμπύλη, η οποία διατηρεί μια σταθερά πορεία έως και το 2000. Ένα αξιοσημείωτο αυτής της περιόδου είναι ότι με την απελευθέρωση κάποιων ολιγοπωλίων όπως των τηλεπικοινωνιών¹⁵, τραπεζών, επήλθε το άνοιγμα των ελληνικών πολυεθνικών και σε άλλες χώρες πέρα της Κύπρου, όπως ήταν η Γερμανία, η Γαλλία, ή άλλοι φορολογικοί παράδεισοι (Giakoulas, 2021).

Η μεγέθυνση αυτή των εκροών στις ΑΞΕ, η οποία ξεκίνησε από την δεκαετία του 1990, οφειλόταν αρχικά, στην γενικότερη παγκόσμια τάση για ΑΞΕ, μέσω της παγκοσμιοποίησης και του γενικότερου ανοίγματος της αγοράς και δευτερευόντως στην ολιγοπωλιακή αντίδραση ορισμένων μεγάλων εταιρειών, οι οποίες αναζήτησαν νέες αγορές. Έτσι οι επιχειρήσεις αυτές αναβαθμίστηκαν. Η διεθνοποίηση των τομέων

¹⁵ Το 2008-2019, το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας των εκροών ανέρχονταν στο 1,5 δισεκατομμύρια ευρώ, και το 90% αφορά εκροή στην Ρουμανία, και το υπόλοιπο στην Βουλγαρία και Βόρεια Μακεδονία

της οικονομίας δρομολογήθηκαν και από κάποιες οικονομικές συγκυρίες, οι οποίες έλαβαν χώρα όπως α) η άνοδος του χρηματιστηρίου στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990, με την οποία δόθηκε η πρόσβαση σε κεφάλαια σε πολλούς επιχειρηματίες, β) οι μεγάλες συγχωνεύσεις και εξαγορές που έγιναν στην Ελλάδα, κατά την χρονική περίοδο 1997-2003, οι οποίες υποβοήθησαν την ανάπτυξη του χρηματιστηρίου και γ) οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004, οι οποίες αναβάθμισαν τον κατασκευαστικό τομέα. Τέλος, πολλές επιχειρήσεις αποφάσισαν να απομακρυνθούν από τη χώρα, λόγω του εχθρικού και θεσμικού εγχώριου επιχειρηματικού περιβάλλοντος (Giakoulas, 2021).

Σημαντικό προτέρημα για την οικονομία της χώρας είναι η γεωγραφική της τοποθεσία, καθώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εξαγωγική βάση για πολλές πολυεθνικές. Ωστόσο η πλεονεκτική γεωγραφική θέση μόνο δεν αρκεί, αλλά εξαρτάται και από την οικονομική στρατηγική ανάπτυξης που θα ακολουθηθεί (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Οι ελληνικές κυβερνήσεις από τα μέσα της δεκαετία του 1990 έως και το 2000, ακολούθησαν πολιτικές προκειμένου να ενισχύσουν την παρουσία των ελληνικών πολυεθνικών στην ΚΑΕ, με όραμα την Ελλάδα κορυφαίο οικονομικό και πολιτικό παίκτη στην περιοχή των Βαλκανίων. Η Ελλάδα, με κάθε ευκαιρία, ήταν θετικά προσκείμενη στην προώθηση οποιασδήποτε περιφερειακής συνεργασίας, διμερών συμφωνιών και κονδυλίων, τα οποία διατίθονταν απευθείας από τον Υπουργό Οικονομικών και Οικονομίας με σκοπό την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και των λοιπών Βαλκανικών περιοχών. Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό, προς την ανωτέρω κατεύθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και του σημαντικού οικονομικού ρόλου της Ελλάδας στα Βαλκάνια, μία συντονισμένη κίνηση της Ελλάδας ήταν το Ελληνικό Σχέδιο για την Ελληνική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων το 2002, το οποίο ωστόσο αυτό αναχαιτίστηκε και από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση της ένταξης κάποιων από αυτών, αλλά και από την έλευση της οικονομικής κρίσης (Giakoulas, 2021).

Το 2003 οι εκροές ΑΞΕ στις χώρες της ΚΑΕ έφθασαν τα 863 εκατομμύρια ευρώ (Giakoulas, 2021). Όσο αφορά τις εισροές παρατηρείται μια ανάταση με μικρές διακυμάνσεις, έως και το 2004, όπου οι καμπύλες δείχνουν μια έντονη πτώση, τόσο στις εισροές όσο και στις εκροές, σε επίπεδα πολύ κοντά εκείνων του 1998, όπου υπήρξε στασιμότητα των εισερχόμενων ΑΞΕ και έτειναν στο μηδέν. Το γεγονός αυτό ίσως οφείλεται και στο γενικότερο οικονομικό προφίλ της ελληνική οικονομίας, καθώς η υποβάθμιση που έλαβε η χώρα από τους οίκους αξιολόγησης, αποθάρρυνε αρκετά τους ξένους επενδυτές στην Ελλάδα. Το 2004 ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's βαθμολόγησε την Ελλάδα με A+ , κατατάσσοντάς την στο τέλος της λίστας των

αξιόπιστων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, ο πληθωρισμός αλλά και τα αυξανόμενα ελλείμματα, που παρουσίαζε η οικονομία της χώρας ήταν πολύ απογοητευτικά και αποθαρρυντικά για τις ΑΞΕ (Bitzenis et al., 2009 Tsitouras et al., 2020).

Το 2006, όπως φαίνεται στο διάγραμμα παρατηρείται μεγάλη κινητικότητα τόσο στις εισροές όσο και στις εκροές κεφαλαίων. Από το 2006 έως και το 2008, οι ΑΞΕ στην Ελλάδα ανέρχονταν κατά μέσο όρο, όχι μεγαλύτερο του, 7% του συνολικού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου. Μετά το 2006, παρατηρείται γενικότερα μια πτωτική πορεία και των εισερχόμενων και των εξερχόμενων ΑΞΕ με διάφορες διακυμάνσεις. Το 2008-2009 όλες οι ροές ΑΞΕ μειώθηκαν, λόγω της παγκόσμια οικονομικής κρίσης (Dellis, 2018), (Giakoulas, 2021). Η εγχώρια οικονομία σε ορισμένους τομείς πλήχθηκε από τις ξένες πολυεθνικές, καθώς οι τοπικές μη ανταγωνιστικές ή έχοντας περιορισμένες δυνατότητες καινοτομίας (Awodumi, n.d.) επιχειρήσεις, οδηγήθηκαν στην εξάλειψή τους (Tsitouras et al., 2020). Στη συνέχεια το 2010, παρατηρείται μια σημαντική αποεπένδυση, η οποία δικαιολογείται από την συνολική παγκόσμια οικονομική κρίση. Το 2015, η εκροή των ΞΑΕ ήταν σημαντική και σταθεροποιήθηκε μόνο κατόπιν οικονομικών διαπραγματεύσεων (Vlachos & Bitzenis, 2021a).

Το 2008-2016, το ΑΕΠ της Ελλάδας συρρικνώθηκε πάνω από το $\frac{1}{4}$ (Vlachos et al., 2021), γεγονός που δηλώνει το εύθραυστο της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης (Bitzenis & Papadimitriou, 2021), η οποία ήταν ανάλογη, αν όχι και χειρότερη ακόμα, της Μεγάλης Ύφεσης, του 1929. Το 2011, η μετοχή των ελληνικών εκροών των ΑΞΕ συρρικνώθηκε από 37.516 δισεκατομμύρια σε 11.420 δισεκατομμύρια το 2021 (Giakoulas et al., 2022). Το 2015-2016, η αδυναμία των ελληνικών αγορών αποτυπώνεται και στο ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο. Να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι η Ιρλανδία ακολουθώντας την βιβλιογραφία, στράφηκε προς την προσέλκυση ΑΞΕ και κατόρθωσε να ανακάμψει άμεσα από την οικονομική ύφεση, που είχε περιέλθει (Vlachos & Bitzenis, 2021b).

Από το 2016 έως και το 2019, παρατηρείται μια σημαντική αύξηση των ΑΞΕ σε συνάρτηση με το ΑΕΠ και στη συνέχεια, υφίσταται μια κατακόρυφη πτώση που αποτυπώνεται στο διάγραμμα. Η πτώση αυτή ερμηνεύεται από την συρρίκνωση του ΑΕΠ, λόγω των οικονομικών συγκυριών της εποχής δηλαδή την πανδημία του «COVID-19» και των συνεπειών των «lockdown» της οικονομίας. Η συρρίκνωση αυτή πραγματοποιήθηκε παγκοσμίως, τόσο στο ΑΕΠ όσο και στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών (Ahmed & Sarkodie, 2021).

6.3. Εισερχόμενες - Εξερχόμενες ΑΞΕ κατοίκων Ελλάδος ανά κλάδο δραστηριότητας 2002 – 2020.

Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί, για το χρονικό διάστημα από το 2002 έως και το 2020 η δραστηριότητα των εισερχόμενων και εξερχόμενων άμεσων ξένων επενδύσεων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και ανά χώρα προέλευσης, με δεδομένα από την Τράπεζα της Ελλάδος τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα αυτής της διπλωματικής (Τράπεζα της Ελλάδος, 2022). Με την παρουσίαση αυτή, θα γίνει προσπάθεια διερεύνησης των τομέων, στους οποίους γίνονται οι περισσότερες επενδύσεις και εκείνων, που παρουσιάζουν κενά.

Τα στοιχεία, που είναι καταγεγραμμένα στην Τράπεζα της Ελλάδος, βασίζονται στην διεθνή βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ για τις άμεσες επενδύσεις και συγκεκριμένα στο δείκτη αναφοράς «BMD₄ - Benchmark Definition of foreign direct Investment»¹⁶ (International Monetary Fund, 2022). Σύμφωνα με τα «meta-data analysis», ο «BMD₄» συνιστά: «την αγοραία αξία ως εννοιολογική βάση για την αποτίμηση. Η αγοραία αποτίμηση τοποθετεί όλα τα περιουσιακά στοιχεία σε τρέχουσες τιμές και όχι κατά την αγορά ή την τελευταία επανεκτίμηση και επιτρέπει την σύγκριση των περιουσιακών στοιχείων των διαφορετικών εσόδων. Επιτρέπει τη συνέπεια μεταξύ των ροών και των αποθεμάτων περιουσιακών στοιχείων διαφορετικών επιχειρήσεων, βιομηχανιών και χωρών, με την πάροδο του χρόνου. Ωστόσο, στην πράξη, οι λογιστικές αξίες από τους ισολογισμούς των επιχειρήσεων άμεσων επενδύσεων (ή των επενδυτών) χρησιμοποιούνται γενικά για τον προσδιορισμό της αξίας των αποθεμάτων άμεσων επενδύσεων. Αυτή η προσέγγιση αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι οι αξίες του ισολογισμού της επιχείρησης - είτε αναπροσαρμόζονται τακτικά με βάση την τρέχουσα αγοραία αξία, είτε αναφέρονται σε βάση ιστορικού κόστους είτε βασίζονται σε κάποια ενδιάμεση, αλλά όχι τρέχουσα αναπροσαρμογή - αντιπροσωπεύουν τη μόνη πηγή αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεις που είναι άμεσα διαθέσιμες στις περισσότερες χώρες. Η αξία του ισολογισμού είναι στην πραγματικότητα, η αγοραία αξία» (OECD Statistics, 2022).

Στα στοιχεία που καταγράφονται από την Τράπεζα της Ελλάδος στην βάση δεδομένων της (Τράπεζα της Ελλάδος, 2022), διακρίνονται επτά σημαντικές κλαδικές κατηγορίες δραστηριότητας :

¹⁶ BMP₄: πρόκειται για το εγχειρίδιο ισοζυγίου πληρωμών του «ΔΝΤ».

- ο πρωτογενής τομέας, στον οποίο περιλαμβάνονται γεωργία, δασοκομία, αλιεία, ορυχεία, λατομεία, άντληση αργού πετρελαίου, φυσικού αερίου και υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης.
- μεταποίηση, όπου στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται είδη διατροφής, ποτά, προϊόντα καπνού, παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών και προϊόντων, βιομηχανία ξύλου, χαρτιού, δραστηριότητες εκτύπωσης και αναπαραγωγής, προϊόντα οπτάνθρακα, προϊόντα διύλισης πετρελαίου, χημικές ουσίες και προϊόντα, παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων, κατασκευή προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες, βασικά μέταλλα και μεταποιημένα μεταλλικά προϊόντα, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ηλεκτρονικά και οπτικά προϊόντα, υπολογιστές και περιφερειακός εξοπλισμός, εξοπλισμός επικοινωνίας και ηλεκτρικών ειδών ευρείας κατανάλωσης, όργανα και συσκευές μέτρησης, δοκιμής και πλοήγησης, ρολόγια ακτινολογικά και ηλεκτρονικά μηχανήματα ιατρικής και θεραπευτικής χρήσης, μηχανήματα και είδη εξοπλισμού, μηχανοκίνητα οχήματα, ρυμουλκούμενα και ημιρυμουλκούμενα, λοιπός εξοπλισμός μεταφορών, κατασκευή αεροσκαφών και διαστημικών οχημάτων, άλλες μεταποιητικές βιομηχανίες.
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού.
- Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριοτήτων εξυγίανσης.
- Κατασκευές.
- Σύνολο υπηρεσιών οι οποίες περιλαμβάνουν: χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών, χονδρικό εμπόριο και λιανικό εμπόριο εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών, χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω σωληναγωγών, πλωτές, αεροπορικές μεταφορές, αποθήκευση και υποστηρικτικές προς την μεταφορά δραστηριότητες, ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες, δραστηριότητες υπηρεσιών καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης, δραστηριότητες παροχής κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, άλλες δραστηριότητες αναψυχής, τηλεπικοινωνίες, άλλες δραστηριότητες ενημέρωσης και τηλεπικοινωνίας, ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, εκτός από τις ασφαλιστικές εταιρείες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία, νομισματική διαμεσολάβηση, δραστηριότητες εταιρειών χαρτοφυλακίου, καταπιστεύματα, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, δραστηριότητες συναφείς προς τις

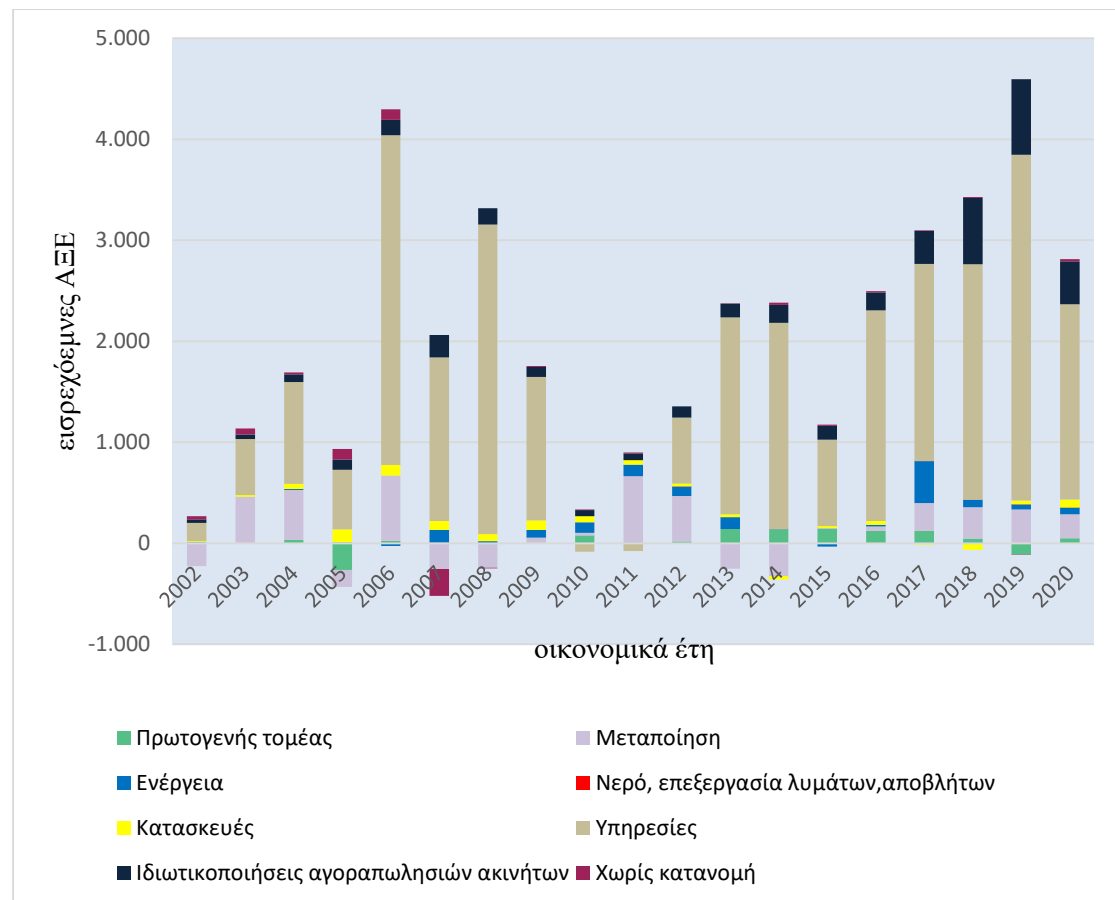
χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ασφαλιστικές αρμοδιότητες, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες όπως νομικές και λογιστικές, νομικές, λογιστικής, τήρησης βιβλίων και λογιστικού ελέγχου, παροχής φορολογικών συμβούλων, κεντρικών γραφείων, παροχής συμβούλων σε θέματα διοίκησης, αρχιτεκτόνων και μηχανικών, τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις, επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη, διαφήμιση και έρευνα αγοράς, συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις, έρευνα αγοράς και δημοσκοπήσεις της κοινής γνώμης, άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές, τεχνικές, κτηνιατρικές δραστηριότητες, δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης, άλλες διοικητικές και υποστηρικτικές, όπως ταξιδιωτικά πρακτορεία, γραφεία οργανωμένων ταξιδιών και υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικά με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα, δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση, βιβλιοθηκών, αρχειοφυλακείων, μουσείων, αθλητικές και λοιπές ψυχαγωγικές δραστηριότητες, τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα, οργανώσεις επισκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών.

- Ιδιωτικές αγοραπωλησίες ακινήτων.
- Χωρίς κατανομή.

6.3.1. Εισερχόμενες ΑΞΕ.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνονται οι κλάδοι δραστηριότητας των ΑΞΕ, που έχουν εισέλθει στην Ελλάδα (σχετικός πίνακας με τα οικονομικά στοιχεία υπάρχει στο Παράρτημα στο τέλος της εργασίας) :

Διάγραμμα 2: Εισερχόμενες ΑΞΕ ανά κλάδο δραστηριότητας 2002 – 2020

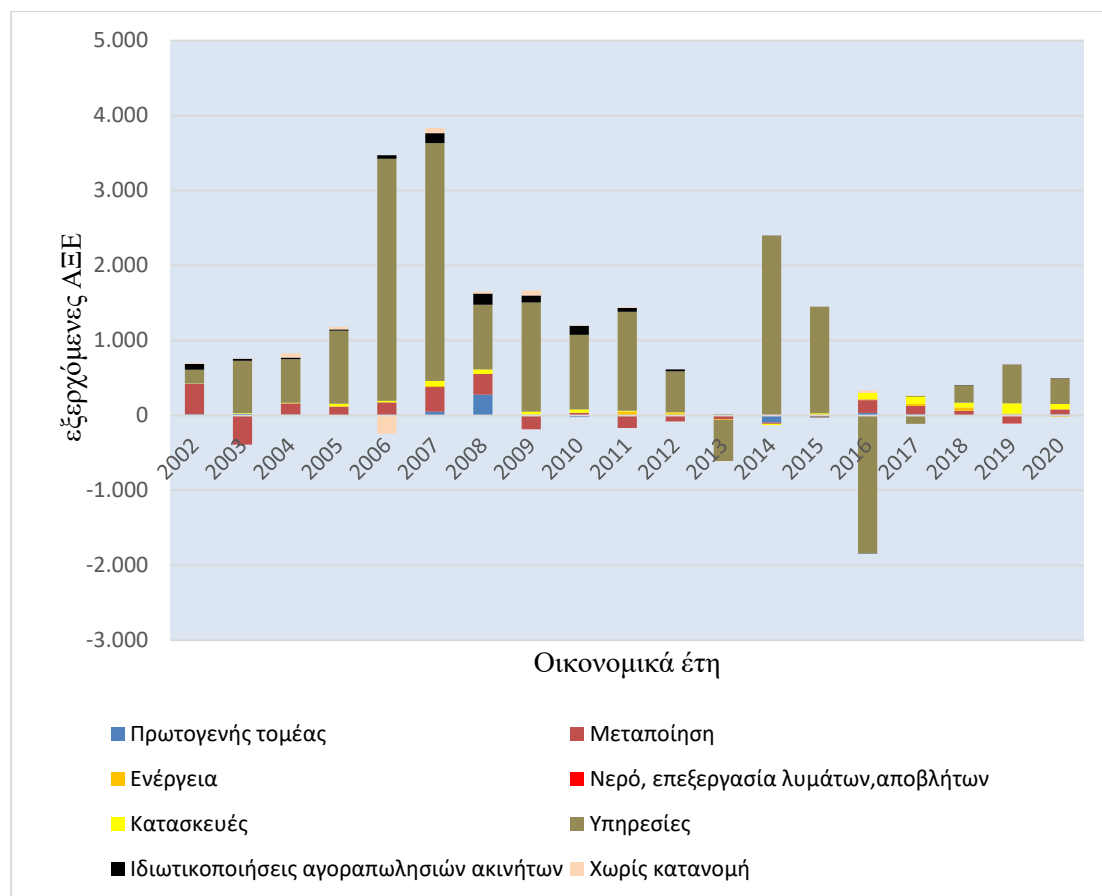
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Όπως παρατηρείται πολύ έντονα κατά την διάρκεια των ετών ο κλάδος ο οποίος απολαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των εισερχόμενων ΑΞΕ είναι οι υπηρεσίες, με το μεγαλύτερο άνοιγμα να εμφανίζεται το 2006 και το 2019. Τα έτη 2010 και 2011, παρατηρείται τρομερή συρρίκνωση, η οποία δικαιολογείται απόλυτα λόγω της παγκόσμια οικονομικής ύφεσης και της γενικότερης οικονομικής πραγματικότητας στην Ελλάδα. Το επόμενο που παρατηρείται είναι οι ιδιωτικοποιήσεις, οι οποίες από το 2018 έως και το 2020 παρουσιάζουν σημαντική μεγέθυνση. Ακολουθεί ο τομέας της μεταποίησης, ο οποίος και αυτός δείχνει μια έντονη αύξηση τα έτη 2006 και 2011. Αξιοσημείωτα είναι και τα μεγέθη που παρουσιάζονται κατά τα έτη 2003, 2004, 2012 καθώς και 2017-2019, ενώ εντυπωσιακή συνιστά και η αποεπένδυση - κάτω του μηδενός – που λαμβάνει χώρα το 2002, 2007, 2008, 2013 και 2014.

6.3.2. Εξερχόμενες ΑΞΕ.

Το κατωτέρω διάγραμμα αποτυπώνει τις εξερχόμενες άμεσες ξένες επενδύσεις, οι οποίες όπως και στις εισερχόμενες ΑΞΕ, διαχωρίστηκαν στις επτά πιο σημαντικές κλαδικές κατηγορίες που καταγράφει η Τράπεζα της Ελλάδος (Τράπεζα της Ελλάδος, 2022) (σχετικός πίνακας με τα οικονομικά στοιχεία υπάρχει στο Παράρτημα στο τέλος της εργασίας) αναφέρθηκαν στην παράγραφο 6.3. .

Διάγραμμα 3: Εξερχόμενες ΑΞΕ ανά κλάδο δραστηριότητας 2002 – 2020

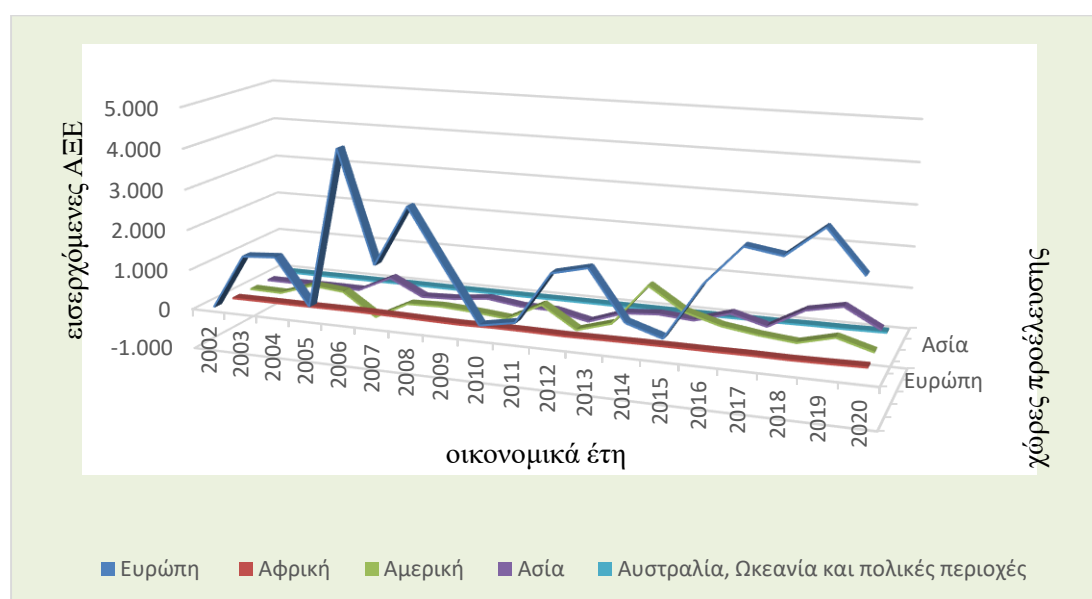
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Από το διάγραμμα γίνεται εμφανής η επένδυση στον τομέα των υπηρεσιών με τεράστια, συγκριτικά με άλλες κατηγορίες, μεγέθη τόσο το 2006, το 2007 όσο και το 2014, ενώ μεγάλη αποεπένδυση παρατηρείται το 2016 και ακολουθεί το 2013. Το επόμενο, που παρατηρείται είναι οι επενδύσεις στην μεταποίηση το 2002, 2003, 2007 και 2008, ενώ παρατηρείται αποεπένδυση το 2003, 2009, 2011 και σημαντικά λιγότερο το 2012. Τέλος, τα τελευταία χρόνια μετά το 2016, με κορύφωση το 2019, παρατηρείται μεγέθυνση στον τομέα των κατασκευών.

6.4. Εισερχόμενες ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης - Εξερχόμενες ΑΞΕ ανά χώρα προορισμού 2002 – 2020.

Εισερχόμενες ΑΞΕ : Οι χώρες, οι οποίες είτε επένδυσαν είτε αποεπένδυσαν στην Ελλάδα κατά την χρονική περίοδο 2002-2020, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (Τράπεζα της Ελλάδος, 2022), τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας, διακρίνονται σε πέντε κατηγορίες : α) στην Ευρώπη, β) στην Αφρική, γ) στην Αμερική και δ) στην Αυστραλία, Ωκεανία και πολικές περιοχές.

Διάγραμμα 4: Εισερχόμενες ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης 2002 – 2020

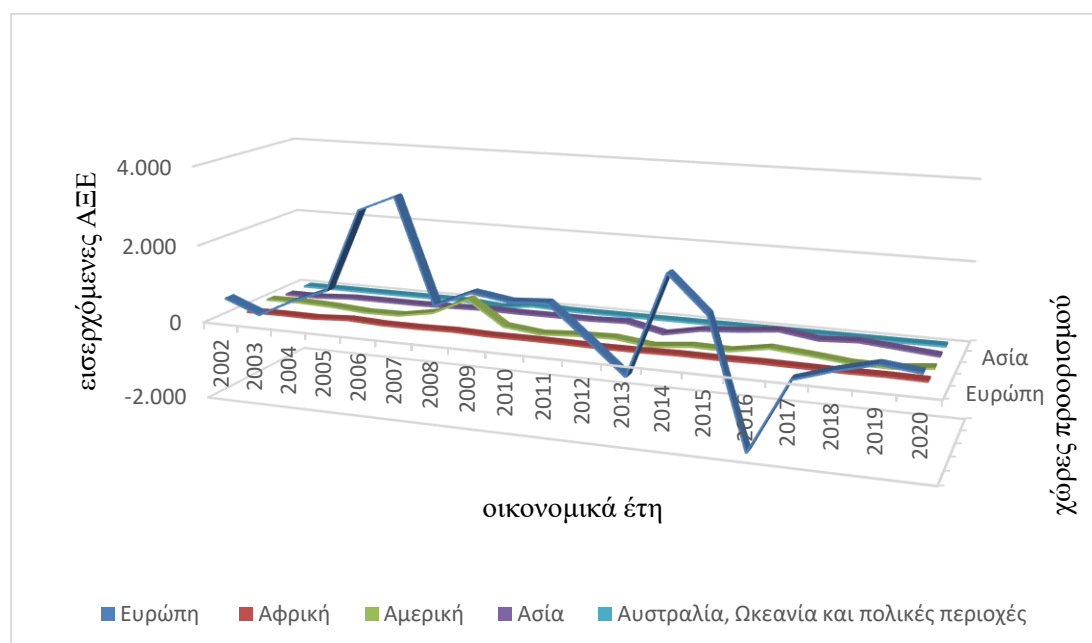
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Ειδικότερα: για την α) Ευρώπη: Αλβανία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Γιβραλτάρ, Γκέρνζι, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Νήσος Μαν, Ιταλία, Τζέρσεϊ, Λετονία, Λιχτενστάιν, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μάλτα, Μαυροβούνιο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ουκρανία, Ηνωμένο Βασίλειο, β) Αφρική: Αλγερία, Αίγυπτος, Λιβύη, Καμερούν, Λαοκρατική Δημοκρατία του Κονγκό, Ισημερινή Γουινέα, Λιβερία, Μαυρίκιος, Νιγηρία, Νότια Αφρική, Τανζανία, γ) Αμερική: Καναδάς, Ηνωμένες Πολιτείες, Μπαχάμες, Μπαρμπάντος, Βερμούδες, Νήσοι Κέιμαν, Γουατεμάλα, Μεξικό, Παναμάς, Βρετανικές Παρθένες Νήσοι, Περού, Ουρουγουάη, δ) Ασία: Μπαχρέιν, Ιράκ, Κουβέιτ, Ομάν, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Ηνωμένα Αραβικά

Εμιράτα, Αρμενία, Γεωργία, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Παλαιστινιακά Εδάφη, Καμπότζη, Κίνα, Χονγκ Κονγκ, Ινδία, Ιράν, Ιαπωνία, Καζακστάν, Νότια Κορέα, Κιργιζία, Μακάο, Σιγκαπούρη, Ταιβάν, Βιετνάμ και ε) Αυστραλία, Ωκεανία και πολικές περιοχές: Αυστραλία, Νήσοι Μάρσαλ, Ναούρου, Νέα Ζηλανδία.

Εξερχόμενες ΑΞΕ :“Οι χώρες οι οποίες είτε επένδυσαν είτε αποεπένδυσαν από την Ελλάδα κατά την χρονική περίοδο 2002-2020, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (Τράπεζα της Ελλάδος, 2022) τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα της διπλωματικής, στις αντίστοιχες με ανωτέρω κατηγορίες, δηλαδή α) στην Ευρώπη, β) στην Αφρική, γ) στην Αμερική και δ) στην Αυστραλία, Ωκεανία και πολικές περιοχές.

Διάγραμμα 5: Εξερχόμενες ΑΞΕ ανά χώρα προορισμού 2002 – 2020

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

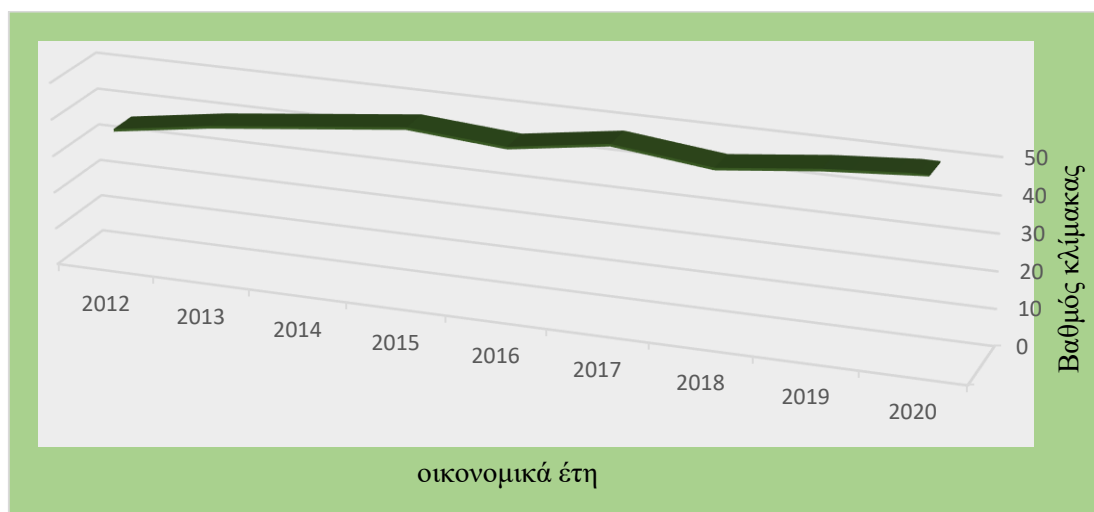
Οι χώρες οι οποίες περιλαμβάνονται στις ανωτέρω κατηγορίες ήταν για την α) Ευρώπη: Αλβανία, Αυστρία, Βέλγιο, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Γιβραλτάρ, Γκέρνζι, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Νήσος Μαν, Ιταλία, Τζέρσεϊ, Λετονία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μάλτα, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ουκρανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σερβία και Μαυροβούνιο, β) Αφρική: Αίγυπτος, Λιβύη, Μαρόκο, Τυνησία, Καμερούν, Κονγκό, Τζιμπουτί, Λιβερία,

Νότια Αφρική, Τανζανία, Ζάμπια γ) Αμερική: Καναδάς, Ηνωμένες Πολιτείες, Μπαχάμες, Βερμούδες, Νήσοι Κέιμαν, Δομινικανή Δημοκρατία, Παναμάς, Βρετανικές Παρθένες Νήσοι, Αμερικανικές Παρθένες Νήσοι, Ολλανδικές Αντίλλες, Αργεντινή, Βραζιλία, Κολομβία, Περού, Σουρινάμ, δ) Ασία: Μπαχρέιν, Ιράκ, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Αρμενία, Γεωργία, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Καμπότζη, Κίνα, Χονγκ Κονγκ, Ιαπωνία, Καζακστάν, Νότια Κορέα, Μιανμάρ, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη και ε) Αυστραλία, Ωκεανία και πολικές περιοχές: Αυστραλία, Νήσοι Μπουβέ, Νήσοι Μάρσαλ.

6.5. Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς «CPI» στην Ελλάδα 2012 – 2020.

Στην αναζήτηση στοιχείων για την μέτρηση της διαφθοράς υπήρχε μεγάλη δυσκολία, καθώς τα στοιχεία για δωροδοκίες ποικίλλουν και είναι ασαφή (Betz, 2022b). Στοιχεία διαφθοράς συνήθως προκύπτουν, μετά από σκάνδαλα, έρευνες ή διώξεις. Κατόπιν τούτου, αναζητήθηκε και θα παρουσιαστεί ο Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς «CPI», ο οποίος δεν καταγράφει την πραγματική διαφθορά, αλλά την αισθητή (αυτή, που οι πολίτες αντιλαμβάνονται). Ο συγκεκριμένος δείκτης εξάγει στοιχεία πραγματοποιώντας έρευνα με προσεγμένα ερωτηματολόγια. Σημειώνεται ωστόσο, ότι σύμφωνα με τον οργανισμό Διεθνούς Διαφάνειας, ο δείκτης «CPI» δεν περιλαμβάνει την διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα, την παραοικονομία, το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, φορολογικές απάτες. Επομένως, η ανάλυση που πραγματοποιείται αφορά κατά βάση την διαφθορά στο δημόσιο τομέα. Επιπλέον, η καταγραφή στην βάση δεδομένων της Διεθνούς Διαφάνειας είναι προσβάσιμη από το 2012 έως και το 2020, καθόσον έχει αλλάξει η μεθοδολογική προσέγγιση της μέτρησης από τον οργανισμό που παλαιότερα ήταν πολυετή, ενώ πλέον είναι ετήσια και έως και τούτου η ανάλυση θα περιοριστεί σε αυτά τα έτη (Transparency International, 2022c).

Διάγραμμα 6: Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς «CPI» 2012 – 2020

Πηγή: Οργανισμός Διεθνούς Διαφάνειας

Ο δείκτης αντίληψης διαφθοράς «CPI», χρησιμοποιεί την κλίμακα μέτρησης από το 0 έως και το 100, όπου το 0 αντιστοιχεί σε χώρες στις οποίες υπάρχει υψηλό επίπεδο αντίληψης διαφθοράς και το 100 στις χώρες, με χαμηλό επίπεδο διαφθοράς. Όπως φαίνεται από το παραπάνω διάγραμμα, ο δείκτης αντίληψης διαφθοράς «CPI», για την Ελλάδα έχει μια αύξουσα πορεία, και το 2020 έφθασε για πρώτη φορά το βαθμό 50, καλύπτοντας δύο βαθμούς της κλίμακας σε σχέση με το 2019 όπου αντιστοιχούσε στους 48. Να σημειωθεί ακόμα ότι και το 2017, ο δείκτης «CPI» είχε φθάσει στους 48 βαθμούς. Τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν να μεταφραστούν, αναφέροντας ότι η Ελλάδα δηλώνει παρούσα στην εξωστρέφεια και στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων και καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για διαφάνεια.

Κεφάλαιο τρίτο

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με την έκθεση Doing Business 2020 της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Ελλάδα κατέλαβε την 79^η θέση μεταξύ των 190 χωρών, έχοντας την δεύτερη χαμηλότερη βαθμολογία στην ζώνη του ευρώ (Vlachos & Bitzenis, 2021b). Εικάζεται ότι στην περίπτωση που η Ελλάδα στραφεί προς τις ΑΞΕ το ΑΕΠ της χώρας προβλέπεται μακροπρόθεσμα να αυξηθεί προσεγγιστικά 6% έως 10% (Vlachos & Bitzenis, 2021a). Ωστόσο, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Συνδέσμου Επιχειρήσεων Ελλάδος (ΣΕΒ), το ελάχιστο επενδυτικό κεφάλαιο, που θα πρέπει να επενδυθεί μέχρι το 2022, προκειμένου να καλύψει το προηγούμενο κενό της αποεπένδυσης, που έλαβε χώρα κατά την κρίση και που έφθανε έως και το 22% του

ΑΕΠ, απαιτούνται επενδύσεις ύψους 100 δισεκατομμυρίων (Petrakis & Kostis, 2020). Οι άμεσες ξένες επενδύσεις είναι εξαιρετικά σημαντικές, καθώς αναλύοντας στοιχεία από αυτές, σε συνδυασμό με τις δημόσιες επενδύσεις, μπορεί να προβλεφθούν ελλείμματα στον προϋπολογισμό, γενικότερες κοινωνικές αλλαγές και συνθήκες διαβίωσης όπως συστήματα υγείας, εκπαίδευση, ενέργεια (Koutche, 2021). Η ελληνική οικονομία έχει παρουσιάσει μεγάλους και συνεχείς κύκλους οικονομικών υφέσεων σε όλη την οικονομική της ιστορία, καθώς δέχθηκε πλήγματα από πολέμους και από την υιοθέτηση μη αναπτυξιακών πολιτικών. Τα δάνεια ήταν ένας μόνιμος βραχνάς, που δεν την άφησαν ποτέ να απαγκιστρωθεί από τους δανειστές της, αλλά και η ίδια δεν εκμεταλλεύτηκε τις ευκαιρίες και τις προοπτικές, που της δόθηκαν κατά την διάρκεια των χρόνων, προκειμένου να προετοιμαστεί και να σχεδιάσει ένα βιώσιμο μέλλον. Σήμερα, το 2022, η οικονομία παγκοσμίως βρίσκεται και πάλι σε ύφεση, μην έχοντας προλάβει να ανακάμψει από την ύφεση του 2009. Ο οικονομικός σχεδιασμός των χωρών καθημερινά σχεδιάζεται και επανυπολογίζεται ανάλογα με τα ιατρικά στατιστικά δεδομένα. Είναι μονόδρομος για την Ελλάδα, η οποία δεν έχει κατορθώσει να αναπτύξει άλλα συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις υπόλοιπες γειτονικές και μη χώρες, να εκμεταλλευτεί την γεωγραφική της θέση και το κλίμα, προκειμένου να προσελκύσει άμεσες ξένες επενδύσεις, οι οποίες θα αποτελέσουν τονωτικές ενέσεις στην ταλαιπωρημένη οικονομία της χώρας. Η παγκοσμιοποίηση, δεν δίνει και πολλές επιλογές, η ανταγωνιστικότητα και η εκμετάλλευση του συγκριτικού πλεονεκτήματος κάθε χώρας οφείλει να γίνει άμεσα αντιληπτό και η χώρα να επενδύσει σε αυτό. Η χώρα μας οφείλει να προχωρήσει σε όλες τις μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται και επηρεάζουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

Πηγές – Βιβλιογραφία

Πηγές

Βιβλιογραφία

- Ahmed, M. Y., & Sarkodie, S. A. (2021). *How COVID-19 pandemic may hamper sustainable economic development*.
- Al-Sadiq, M. A. J. (2021). *The Role of E-Government in Promoting Foreign Direct Investment Inflows: Vol. 2021: Issue 008*. International Monetary Fund. MAJ Al-Sadiq - 2021 - books.google.com
- Anelli, M., & Patanè, M. (2021). The Role of CDS Market in the Price Discovery Process of the “PIIGS” Countries Sovereign Credit Risk During the Recent Decade of Monetary Easing. *Journal of Finance and Investment Analysis*, 1–29. <https://doi.org/10.47260/jfia/1111>
- Antràs, P., & Yeaple, S. R. (2014). Chapter 2—Multinational Firms and the Structure of International Trade. In G. Gopinath, E. Helpman, & K. Rogoff (Eds.), *Handbook of International Economics* (Vol. 4, pp. 55–130). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-54314-1.00002-1>
- Awodumi, O. B. (n.d.). The Role of Foreign Direct Investment in Innovation: Does Institutional Quality Matter? *Available at SSRN 3973508*.
- Benigno, G., Chen, H., Otrok, C., Rebucci, A., & Young, E. R. (2016). Optimal capital controls and real exchange rate policies: A pecuniary externality perspective. *Journal of Monetary Economics*, 84, 147–165. <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2016.10.004>
- Betz, J. (2022a). Corruption. In *Development Policy* (pp. 161–166). Springer.
- Betz, J. (2022b). Corruption. In *Development Policy* (pp. 161–166). Springer.

- Bitzenis, A., & Papadimitriou, P. (2021). Nominal or Real Convergence with the EMU Criteria: The Case of Greece. In *Modeling Economic Growth in Contemporary Greece*. Emerald Publishing Limited.
- Bitzenis, A., Tsitouras, A., & Vlachos, V. A. (2009). Decisive FDI obstacles as an explanatory reason for limited FDI inflows in an EMU member state: The case of Greece. *The Journal of Socio-Economics*, 38(4), 691–704.
- Boyne, G. (2002). Private and public management: What the difference. *Journal of Management Studies*, 39(1), 97–122.
- Buisness daily. (2020, April 16). *Στουρνάρας: Αναγκαία η κοινή ευρωπαϊκή δράση έναντι της κρίσης*. Business Daily.
https://www.businessdaily.gr/oikonomia/15674_stoynaras-anagkaia-i-koini-eyropaiki-drasi-enanti-tis-krisis
- CADTM. (2015, October 2). *HSBC: The bank with a shameful past and scandalous present*. CADTM. <http://www.cadtm.org/spip.php?page=imprimer>
- Cappellen, T., & Janssens, M. (2010). Characteristics of international work: Narratives of the global manager. *Thunderbird International Business Review*, 52(4), 337–348.
- Charalampidou, V. (2021). *FDI's role and profile in the Greek economy*. INTERNATIONAL CONFERENCE ON BUSINESS & ECONOMICS OF THE HELLENIC OPEN UNIVERSITY 2021.
- Cheliatsidou, A., Sariannidis, N., Garefalakis, A., Azibi, J., & Kagias, P. (2021). The international fraud triangle. *Journal of Money Laundering Control, ahead-of-print*(ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/JMLC-09-2021-0103>
- da Costa, A. A. D. (2021). *The impact of institutional quality on the attraction of foreign direct investment: Does countries' productive structure matter?*

- Dellis, K. (2018). *Financial Development and FDI Inflows*. 61.
- Enterprise Greece, Invest & Trade. (2022). *Ποιοι Είμαστε—Enterprise Greece*.
Enterprise Greece: Πύλη Εξωστρέφειας.
<https://www.enterprisegreece.gov.gr/o-organismos/profil-organismoy>
- European Commission. (2011, February 23). *State aid: Greek mining company Ellinikos Xrysos needs to repay around €15 million in illegal subsidies*. [Text].
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_11_216
- Eurostat. (2022). *Europa—RAMON - Nomenclature Detail View*.
https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DTL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=16701585&RdoSearch=BEGIN&TxtSearch=foreign&CboTheme=&IntCurrentPage=1
- Giakoulas, D. (2021). Trends and Patterns of Greek Outward FDI in CEE Countries. *International Journal of Business and Economic Sciences Applied Research (IJBESAR)*, 14(2), 14–28.
- Giakoulas, D., Louloudi, K., Kottaridi, C., & Pantelidis, P. (2022). Foreign Direct Investment and the Role of Institutional Framework: Evidence from Greek Outward FDI. *Journal of East-West Business*, 1–29.
- Independent Commision Against Corruption. (2022). *Conditions that may allow corruption to occur—Independent Commission Against Corruption*.
<https://www.icac.nsw.gov.au/about-corruption/conditions-that-may-allow-corruption-to-occur->
- International Monetary Fund. (2022, January 19). *Sixth Edition of the IMF's Balance of Payments and International Investment Position Manual (BPM6)*.
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/bopman6.htm>

- International Monetary Fund Independent Evaluation. (2016). The IMF and the Crises in Greece, Ireland, and Portugal. In *The IMF and the Crises in Greece, Ireland, and Portugal*. International Monetary Fund.
<https://www.elibrary.imf.org/view/books/017/23636-9781475525144-en/23636-9781475525144-en-book.xml>
- Jones, J., Serwicka, I., & Wren, C. (2020). Motives for foreign direct investment location in Europe and EU enlargement: *Environment and Planning A: Economy and Space*. <https://doi.org/10.1177/0308518X20916503>
- Kitsantonis, N. (2018, February 9). Greek Politicians May Have Taken Bribes from Drug Maker, Prosecutors Say. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2018/02/09/world/europe/greece-novartis.html>
- Kokkinou, A., & Psycharis, I. (2004). *Foreign Direct Investments, Regional Incentives and Regional Attractiveness in Greece*.
<http://hdl.handle.net/10419/117204>
- Kontoghiorghe, G. J. (2021). Differences between the European Union and United States of America in Drug Regulatory Affairs Affect Global Patient Safety Standards and Public Health Awareness: The Case of Deferasirox and Other Iron Chelating Drugs. *Medicines*, 8(7), 36.
- Koutche, K. (2021). *Public Investment, Foreign Direct Investment, and Budget Deficit*.
- Magoulis, G., Polychronidou, P., & Laskaridou, E. (2021). The Greek-Balkan Economic Cooperation During And After The Economic Crisis (2008-2018). A Comparative Analysis Of Gdp, Foreign Trade And Foreign Direct Investment. *Scientific Bulletin-Economic Sciences*, 20(1), 3–22.
- Mauro, P. (2002). *The Persistence of Corruption and Slow*.

- Milonakis, D., Drakaki, E., Manioudis, M., & Tzotzes, S. (2021). Accumulation by dispossession and hegemony in place: The Greek experience. *Capital & Class*, 45(4), 495–521. <https://doi.org/10.1177/0309816820959826>
- Mouhtaropoulos, A., Dimotikalis, P., & Li, C.-T. (2013). *Applying a Digital forensic readiness framework: Three case studies*. 217–223.
- Nye, J. S. (1967). Corruption and political development: A cost-benefit analysis. *American Political Science Review*, 61(2), 417–427.
- OECD Statistics. (2022, January 17). *OECD Statistics*. <https://stats.oecd.org/>
- Paneta, E. (2019). *Διακλαδική ανάλυση άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα* [Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης].
<https://doi.org/10.12681/eadd/45811>
- Pantelidis, P., & Nikolopoulos, E. (2008). FDI attractiveness in Greece. *International Advances in Economic Research*, 14(1), 90–100.
- Petrakis, P. E., & Kostis, P. C. (2020). Growth in the Greek Economy. In *The Evolution of the Greek Economy* (pp. 179–204). Springer.
- Prevelakis, V., & Spinellis, D. (2007). The athens affair. *Ieee Spectrum*, 44(7), 26–33.
- Rasvanis, E. (2020). *Η γεωγραφία ως προσδιοριστικός παράγοντας των ξένων άμεσων επενδύσεων στους κλάδους του τουρισμού και των μεταφορών: η περίπτωση της Ελλάδας* [Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σχολή Πολυτεχνική, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης].
<https://doi.org/10.12681/eadd/47076>
- Reinert, K. A., Rajan, R. S., Glass, A. J., & Davis, L. S. (2009). *The Princeton encyclopedia of the world economy. (Two volume set)* (Vol. 1). Princeton University Press.

- Sakellariou, A., & Goutsos, D. (2021). Corruption in a Greek context: Analyzing a newspaper's discourse on a major political scandal. *Discourse & Society*, 09579265211023233.
- Sakellaropoulos, S. (2012). On the causes and significance of the December 2008 social explosion in Greece. *Science & Society*, 76(3), 340–364.
- Stoian, C., & Filippaios, F. (2008). Dunning's eclectic paradigm: A holistic, yet context specific framework for analysing the determinants of outward FDI: Evidence from international Greek investments. *International Business Review*, 17(3), 349–367.
- The world bank-data. (2022, January 17). *Foreign direct investment, net inflows (% of GDP)—Greece | Data*.
<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=GR>
- The worldbank-data. (2022, January 17). *Foreign direct investment, net outflows (% of GDP)—Greece | Data*.
<https://data.worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=GR>
- Transparency International. (2022a). *Glossary*. Transparency.Org.
<https://www.transparency.org/en/glossary>
- Transparency International. (2022b). *What is corruption?* Transparency.Org.
<https://www.transparency.org/en/what-is-corruption>
- Transparency International, T. global coalition against corruption. (2022c). *2020—CPI*. Transparency.Org. <https://www.transparency.org/en/cpi/2020>
- Tsitouras, A., Mitrakos, P., Tsimpida, C., Vlachos, V., & Bitzenis, A. (2020). An investigation into the causal links among FDI determinants: Empirical evidence from Greece. *Journal of East-West Business*, 26(1), 17–55.

- UNCTAD. (2011). *The Role of International Investment Agreements in Attracting Foreign Direct Investment to Developing Countries*. United Nations Conference on Trade and Development. <https://doi.org/10.18356/69afe84b-en>
- United Nations. (2022). *UNODC and corruption*. United Nations : Office on Drugs and Crime. [//www.unodc.org/unodc/en/corruption/index.html](http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/index.html)
- van der Hoek, M. P. (2008). Corruption and Taxation in the New European Union Member States. *Journal of Information Systems & Operations Management*, 2(2), 399–406.
- Vlachos, V., & Bitzenis, A. (2021a). Competitive Position and Dynamics of the Greek Economy. In *Modeling Economic Growth in Contemporary Greece* (pp. 1–23). Emerald Publishing Limited.
- Vlachos, V., & Bitzenis, A. (2021b). Competitive Position and Dynamics of the Greek Economy. In *Modeling Economic Growth in Contemporary Greece* (pp. 14–24). Emerald Publishing Limited.
- Vlachos, V., Bitzenis, A., & Sergi, B. S. (2021). Determinants of and Obstacles to Economic Growth in Contemporary Greece. In *Modeling Economic Growth in Contemporary Greece*. Emerald Publishing Limited.
- Wei, S.-J. (2000). How Taxing is Corruption on International Investors? *Review of Economics and Statistics*, 82(1), 1–11.
<https://doi.org/10.1162/003465300558533>
- World Trade Organization. (1996, September 10). *WTO | News—“Trade and foreign direct investment.”*
https://www.wto.org/english/news_e/pres96_e/pr057_e.htm

WorldBank-Data. (2022, January 17). *Glossary* | *DataBank*.

<https://databank.worldbank.org/metadataglossary/all/series?search=BN.KLT.PTXL.CD>

Xenakis, S., & Cheliotis, L. K. (2018). Crime and criminal justice policy in Greece during the financial crisis. *Living Under Austerity: Greek Society in Crisis*, 83.

Yeh, S. S. (2022). *The End of Corruption and Impunity*. Rowman & Littlefield.

Ανδρεάδης, Γ. (1986). Η μοναξιά των Θεών και των ανθρώπων στον Ησίοδο: Μια συμβολή στη διερεύνηση της κοινωνικής σημασίας του μύθου στην Αρχαία Ελλάδα. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 61(61), 54.

<https://doi.org/10.12681/grsr.963>

Εθνική Αρχή Διαφάνειας. (2022, January 22). *Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας (Ν.4622/2019) αποτελεί μια καινοτόμο διαρθρωτική μεταρρύθμιση για την ενίσχυση της διαφάνειας και την καταπολέμηση της διαφθοράς*.

<https://aead.gr/nta/apostoli-kai-armodiotites>

Κουφοπούλου, Ε. (2020). *Θεσμική θωράκιση κατά της διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα στα πλαίσια του άρθρου 396 ΠΚ*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Τράπεζα της Ελλάδος. (2010, March 22). *Δελτία Τύπου*. Η Έκθεση Της Τράπεζας Της Ελλάδος Για Τη Νομισματική Πολιτική 2009-2010.

<https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=d6861594-5a73-4559-8587-4e4ac06ade14>

Τράπεζα της Ελλάδος. (2017, June 2). *Ομιλίες*. Ομιλία Του Διοικητή Της ΤτΕ κ.

Γιάννη Στουρνάρα Στην Παρουσίαση Του Βιβλίου «Το Δημόσιο Χρέος Της Ελλάδας» Των Π. Καζάκου, Π. Λιαργκόβα Και Σ. Ρεπούση.

<https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazhthsh->

enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=9b7be76a-693f-40ec-b34f-aad3fd7154bc

Τράπεζα της Ελλάδος. (2022, January 19). *Άμεσες επενδύσεις—Ροές*.

<https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/ameses-ependyseis/roes>

Τσαρουχά, Σ. (2014). *Προοπτική διερεύνηση παραγόντων που επηρεάζουν την ελπίδα ασθενών που υποβάλλονται σε μεταμόσχευση αιμοποιητικών κυττάρων* [Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Σχολή Επιστημών Υγείας, Τμήμα Νοσηλευτικής]. <https://doi.org/10.12681/eadd/40902>

ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ, Γ. (2010, September 2). *Eurobank Research -Οικονομία και Αγορές*. <https://www.eurobank.gr/Uploads/Reports/OikonomiaAgoresFeb.pdf>

Παράρτημα

Πίνακας και «excel» καθαρών εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ (% GDP), 1990 - 2020

Foreign direct investment (% of GDP)	net inflows	net outflows
1990	1,0266511	0,0109366
1991	1,0794798	-0,0244818
1992	0,9843005	0,040007
1993	0,8979032	-0,0206159
1994	0,8413249	0,0135384
1995	0,7692962	0,0303883
1996	0,7253451	-0,0173918
1997	0,6873544	0,1087354
1998	0,0492979	-0,1908215
1999	0,0580193	0,0405344
2000	-0,0062977	0,7749478
2001	0,0014695	-0,7140003
2002	0,0222196	0,4223009
2003	0,6973341	0,2236035
2004	0,8930304	0,4454198
2005	0,2778577	0,6083641
2006	1,9798947	1,5494545
2007	0,6144858	1,6516774
2008	1,6175124	0,90505
2009	0,8382711	0,7398698
2010	0,1795362	0,5715827
2011	0,3864446	0,6434525
2012	0,6866917	0,2802395
2013	1,233158	-0,2920396
2014	1,1470964	1,2827277
2015	0,6487255	0,8090816
2016	1,3980863	-0,9135689
2017	1,725166	0,0780874
2018	1,8992808	0,2451396
2019	2,4371331	0,3055297
2020		0,4249212

World Bank
data.xlsx

Πίνακας και «excel» εισερχόμενων ΑΞΕ ανά κλάδο δραστηριότητας 2002 – 2020 .

FDI INFLOWS	Πρωτογενής τομέας	Μεταποίηση	Ενέργεια	Νερό, επεξεργασία λυμάτων, αποβλήτων	Κατασκευές	Υπηρεσίες	Ιδιωτικοποιήσεις αγοραπωλησιών ακινήτων	Χωρίς κατανομή
2002	7	-226	5	0	10	178	37	30
2003	1	461	-6	0	14	557	42	60
2004	33	496	7	0	52	1.008	76	20
2005	-265	-168	9	0	128	592	102	103
2006	23	647	-27	0	106	3.265	153	103
2007	6	-255	128	0	88	1.621	221	-266
2008	-12	-229	20	0	72	3.064	163	-6
2009	4	50	76	0	95	1.422	99	8
2010	79	25	103	0	61	-85	63	4
2011	8	656	116	0	45	-76	66	8
2012	19	450	95	0	26	653	112	-1
2013	141	-253	118	0	29	1.949	138	1
2014	138	-325	1	0	-35	2.042	180	21
2015	143	7	-32	1	20	854	137	13
2016	121	45	18	0	35	2.088	178	13
2017	123	276	413	1	-14	1.952	328	6
2018	47	309	73	1	-65	2.335	655	10
2019	-112	336	49	1	37	3.424	749	0
2020	48	239	67	0	80	1.934	423	21

NET FDI
INFLOWS_ανά κλάδο

Πίνακας και «excel»εισερχόμενων ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης 2002 – 2020 .

FDI INFLOWS	Ευρώπη	Αφρική	Αμερική	Ασία	Αυστραλία, Ωκεανία και πολικές περιοχές
2002	22	3	5	7	0
2003	1.386	6	-12	3	-1
2004	1.445	2	268	7	1
2005	298	6	191	1	-1
2006	4.224	8	-374	401	5
2007	1.498	-3	54	-5	0
2008	2.980	-19	79	29	-3

2009	1.624	-33	30	124	-2
2010	301	-18	-46	13	0
2011	456	-21	390	-4	2
2012	1.718	-33	-144	-189	3
2013	1.923	-23	111	112	-1
2014	736	-15	1.126	179	-4
2015	463	-11	577	118	-4
2016	1.800	-10	329	380	-1
2017	2.735	-4	204	151	-1
2018	2.601	-11	120	640	12
2019	3.307	-1	342	820	13
2020	2.325	16	89	353	29

NET FDI
INFLOWS_ανα χώρας

Πίνακας και «excel» εξερχόμενων ΑΞΕ ανά κλάδο δραστηριότητας 2002 -2020 .

FDI OUTFLOWS	Πρωτογενής τομέας	Μεταποίηση	Ενέργεια	Νερό, επεξεργασία λυμάτων,αποβλήτων	Κατασκευές	Υπηρεσίες	Ιδιωτικο- ποιήσεις αγορα- πωλησιών ακινήτων	Χωρίς κατανομή
2002	15	408	0	0	1	183	78	8
2003	24	-388	0	0	11	693	24	1
2004	10	151	0	0	10	577	23	57
2005	3	115	0	0	37	976	14	35
2006	-2	172	-1	0	22	3.230	45	-242
2007	49	331	13	0	67	3.175	131	68
2008	276	276	0	0	62	860	152	24
2009	7	-187	5	0	38	1.454	97	65
2010	-23	34	6	0	39	999	117	6
2011	1	-167	50	0	12	1.320	50	9
2012	4	-83	22	1	16	545	25	-2
2013	-7	-45	-11	1	9	-546	6	0
2014	-93	-19	8	2	-15	2.385	6	0
2015	-6	-6	8	5	16	1.423	-13	-5
2016	32	170	7	4	91	-1.836	-1	29
2017	16	112	24	1	103	-111	4	0
2018	1	63	40	-1	67	231	4	-1
2019	14	-102	12	0	135	514	2	0
2020	14	60	-19	5	75	333	7	7

NET FDI
OUTFLOWS_ανα_κλι

Πίνακας και «excel» καθαρών εξερχόμενων ξένων επενδύσεων 2002 – 2020.

FDI OUTFLOWS	Ευρώπη	Αφρική	Αμερική	Ασία	Αυστραλία, Ωκεανία και πολικές περιοχές
2002	602	1	90	3	-1
2003	251	10	102	2	4
2004	700	1	69	59	1
2005	1.051	56	4	61	1
2006	3.137	14	13	59	3
2007	3.530	11	173	73	-2
2008	924	30	611	100	-76
2009	1.334	2	-8	88	38
2010	1.191	4	-111	90	1
2011	1.251	0	-55	84	0
2012	462	-16	-32	115	0
2013	-350	-11	-144	-87	2
2014	2.214	6	-47	99	0
2015	1.321	-2	-64	167	1
2016	-1.885	12	97	270	0
2017	-3	1	19	132	0
2018	310	-10	-78	184	-2
2019	559	-1	-90	105	-1
2020	457	-15	10	24	4

NET FDI
OUTFLOWS_ανα_χύ

Πίνακας και «excel» Δείκτη Αντίληψης Διαφοράς «CPI» 2012 – 2020 .

CPI score	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	36	40	43	46	44	48	45	48	50

CPI timeseries.xlsx